

NUMMER 01

CMI RAPPORT

MARS 2019

AUTHORS

Malcolm Langford

Universitet i Oslo,
Centre on Law and Social
Transformations,
UiB og CMI

Tori Loven Kirkebø

Universitet i Oslo

Barns rettigheter i Norge – En måling

CMI CHR.
MICHELSEN
INSTITUTE

Barns rettigheter i Norge – En måling
CMI Rapport, nummer 01, Mars 2019

Forfattere

Malcolm Langford og Tori Loven Kirkebø

ISSN 0805-505X (print)
ISSN 1890-503X (PDF)
ISBN 978-82-8062-721-6 (print)
ISBN 978-82-8062-722-3 (PDF)

Omslagsbilde

Glen Darrud på [Flickr](#)
[CC BY-NC 2.0](#)

Innhold

Forord	4
Om forfatterne	4
Sammendrag	5
Utfordringer med eksisterende indekser	5
Dashbord-tilnærming	6
1 Innledning: Er Norge verdens beste land for barn?	8
2 Barnekonvensjonen i Norge	9
2.1 Hvordan er barnekonvensjonen implementert i Norge?	9
2.2 Eksaminering av FNs barnekomité – mangler i implementering?	10
3 Kritikk av eksisterende indekser	12
3.1 Relevans.....	12
3.2 Pålitelighet.....	13
3.3 Aggregering.....	13
3.4 Handlingsorientert	14
3.5 Tolkning	14
3.6 SMART	15
4 Dashbord-tilnærming – en helhetlig oversikt	16
4.1 Utvalg	16
4.2 Begrensninger	19
5 Analyse av implementering	19
(A) Livskvalitet	20
(B) Levekår	22
(C) Utdanning	24
(D) Helse/sikkerhet	30
(E) Beskyttelse	33
(G) Diskriminering	42
(H) Deltakelse	47
(I) Ansvarlighet	51
6 Dashbord-oppsummering	54
7 Nødvendige nye indikatorer	56

7.1	Sivile rettigheter.....	56
7.2	Retten til å bli hørt og retten til deltakelse.....	57
7.3	Tilgang til tjenester.....	57
7.4	Diskriminering.....	57
7.5	Menneskerettighetsutdanning.....	58
8	Konklusjon.....	58
9	Kilder.....	59
	Vedlegg.....	64

Forord

Denne rapport bygger på vårt kapittel «Children Rights Indexes: Measuring Norway's Performance» i bokprosjektet «Child Rights in Norway: An Implementation Paradox?», redigert av Malcolm Langford, Marit Skivenes og Karl Harald Søvig (2019). En særlig takk rettes til Universitetsforlaget, fagfeller, Tone Fløtten og ansatte i Redd Barna som har kommentert rapporten og forfatterne av kapitlene i boken. Vi vil også takke Redd Barna for finansiell støtte. Til slutt vil vi takke *Centre on Law and Social Transformations* (UiB og CMI) og UiO:Nordenprosjektet *Nordic Branding: The Politics of Exceptionalism* for administrativ og økonomisk støtte.

Om forfatterne

Malcolm Langford er Professor i offentlig rett, Universitet i Oslo, og nestelederen til Centre on Law and Social Transformations, UiB og CMI.

Tori Loven Kirkebø er forsker og prosjektkoordinator for *Nordic Branding: The Politics of Exceptionalism*, Institutt for offentlig rett, Universitetet i Oslo.

Sammendrag

I denne rapporten stilles det spørsmål om hvordan vi kan måle implementering av barns rettigheter i Norge. Globale indekser erklærer ofte at Norge er verdens beste land å være barn i, og det er ikke kontroversielt å påstå at barns rettigheter i stor grad er realisert i Norge. I *Child Development Index* scoret Norge gjennomsnittlig best på spedbarnsdødelighet, underernæring, skoleoppmøte, barnarbeid, tidlig ekteskap, ungdomsfødsler, konfliktdrevet tvangsflytting og barnedrap. Likevel gjenstår det mange utfordringer i arbeidet med å sikre en helhetlig implementering av barnekonvensjonen i Norge – og det er klart at de globale indeksene ikke er rustet til å måle dette.

Utfordringer med eksisterende indekser

En gjennomgang av eksisterende indekser som hevder å måle oppfyllelse av barns rettigheter avdekker at de ikke nødvendigvis fanger opp mangler med implementering. Indikatorene og målene som brukes i disse indeksene er særlig problematiske på fem punkter.

1. Den tematiske relevansen av disse indeksene til barns rettigheter. Globale barnerettighetsindekser vektlegger en kjerne av sosioøkonomiske rettigheter, mens de ulike globale sivile og politiske rettighetsindeksene ikke omhandler barns spesifikke situasjon, for eksempel et barns rett til å bli hørt eller barns rett til beskyttelse.
2. Indeksene reflekterer sjelden innholdet i rettighetene. For eksempel konsentrerer mange av de sosioøkonomiske rettighetsindeksene seg bare om gjennomsnittlig vurdering uten å ta hensyn til forskjeller eller risiko knyttet til diskriminering, fysisk tilgjengelighet, deltakelse og overkommelig pris.
3. De globale indeksene omfatter svært forskjellige land, der flere land ofte plasseres på toppen av indeksen uten betydelig variasjon, noe som gjør det vanskelig å skille mellom dem. En sammenligning av utviklede, vestlige eller europeiske land vil derfor være mer hensiktsmessig enn å vurdere Norge alene.
4. De færreste indeksene sier noe om staten klarer å innfri rettighetskvavene, altså om rettigheten er reell. I denne sammenheng er det viktig å inkludere normative terskler der det er mulig å undersøke nasjonale ulikheter og trender over tid.
5. Flere av indikatorene kan ikke knyttes opp mot handling. Det vil si at det ikke er konkrete grep som kan påvirke hvordan et land måles. Indikatoren vil dermed ikke kunne si noe om hvilke politiske tiltak som kan være mest hensiktsmessige for å sikre bedre implementering.

Dashbord-tilnærming

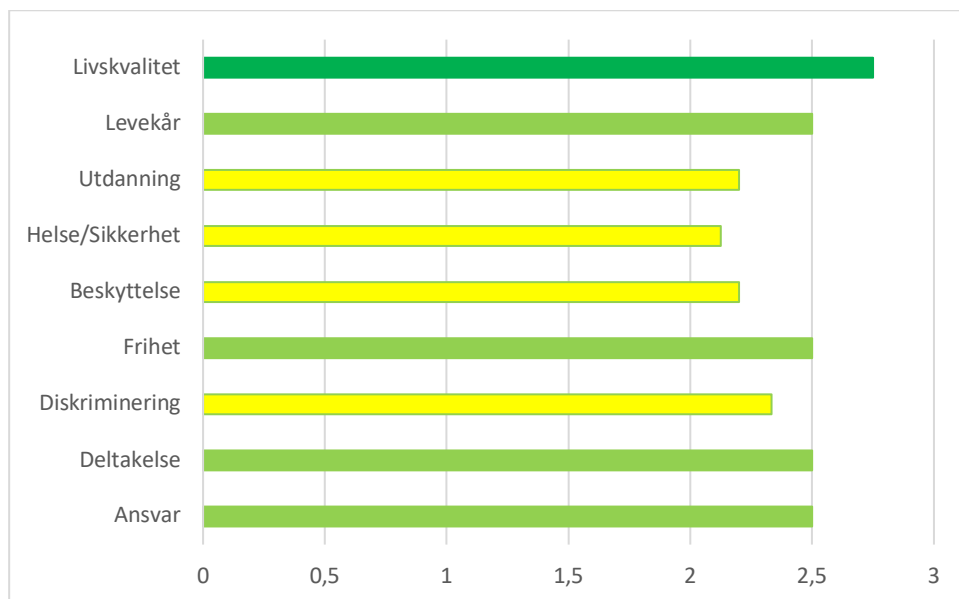
På bakgrunn av nevnte mangler i eksisterende mål og rangeringer av barns rettigheter introduserer vi en *dashbord*-tilnærming. Den har til hensikt å legge til rette for en helhetlig vurdering av implementering av barns rettigheter i Norge, uten å overforenkle eller lene seg på et uoverkommelig antall indikatorer. Målet med et dashbord av indikatorer er å formidle data på en mer nyansert måte, gi en dypere analytisk forståelse og legge til rette for iverksetting av tiltak. Et dashbord kan imidlertid ikke dekke alt og krever et valg av indikatorer. Det er et kompromiss mellom sammensatte indekser og en skog av alle mulige indikatorer og kvalitativ analyse av hvordan barns rettigheter implementeres eller innfris.

Ved å ta i bruk en dashbord-tilnærming ønsker vi å få en bredere forståelse av hvordan barns rettigheter implementeres i Norge, samt trender i utviklingen. I tillegg kan rapporten bidra til å bane vei for en mer omfattende, langsiktig tilnærming. Utvelgelsen av indikatorer startet med et forsøk på å dekke et representativt utvalg av rettigheter og utfordringer innenfor ni forskjellige områder: livskvalitet, levekår, utdanning, helse/sikkerhet, beskyttelse, frihet, diskriminering, deltakelse og ansvar. Etter en bred undersøkelse av eksisterende indikatorer fra internasjonale og norske kilder ble mulige indikatorer vurdert etter ulike statistiske kriterier. Disse inkluderte dataenes pålitelighet, muligheten til å disaggregere for å måle diskriminering, om det ble regelmessig rapportert på indikatoren, samt muligheten for internasjonal og nasjonal/regional sammenligning. Svært få indikatorer oppfylte alle disse kriteriene, noe som tyder på at det vil kreve et omfattende arbeid å bygge oppe et optimalt dashbord.

Til slutt ble 25 indikatorer valgt. Figur A viser sammenstilte resultater av Norges prestasjoner på hvert område. De ulike indikatorene på de ni områdene diskuteres i detalj i kapittel 4 i rapporten. Poengsummen til indikatoren er basert på hvordan Norge presterer sammenlignet med OECD-land og justert på store nasjonale forskjeller. Alle indikatorene har fått en poengsum av rapportforfatterne i halvpoeng fra 1–3 der 3 er best.

Etter denne metoden viser figuren at Norge gjør det best på livskvalitet, levekår, frihet, deltakelse og ansvar/rettsmidler, mens de største utfordringene ligger i sikring av utsatte grupper i velferdssystemer, beskyttelse fra tredjeparter og deltakelse på sivile, politiske og juridiske arenaer. I tillegg viser vi også trender i implementeringen. For eksempel har det vært en negativ utvikling i familiefattigdom og en økning i antall barn som vokser opp i lavinntektsfamilier i Norge.

Figur A. Sammendrag av valgte indikatorer

Man kan selvsagt diskutere vurderingene som er gjort både i utvalg av indikatorer og vektning av disse. Men hovedutfordring er datamangel. Selv om Europa og Norge har mye gode, tilgjengelig data om barns situasjon, mangler det fortsatt detaljerte og disaggregerte data på en del områder. Utfordringene er knyttet til barns rett til å bli hørt, tilgang til tjenester, diskriminering, opplysning om menneskerettigheter og sivile rettigheter. Gode mål kan identifisere avvik som synliggjør utfordringer eller legge grunnlaget for god praksis. Vi konkluderer med at det er behov for å styrke datagrunnlaget i Norge.

1 Innledning: Er Norge verdens beste land for barn?

Hvis man tar utgangspunkt i bildet som legges frem i mediene, er det ingen tvil om at norske barn har det bra. I 2017 annonserte CNN at Norge var det «beste» landet i verden å være barn i. Basert på Child Development Index var Norge rangert høyest i indikatorer på spedbarnsdødelighet, underernæring, skoleoppmøte, barnarbeid, tidlig ekteskap, ungdomsfødsler, flukt på grunn av konflikt og barnedødelighet. I den nyopprettede Kids Rights Index er Norge rangert som nummer to, særlig på grunn av sin sterke prestasjon på «policy environment».¹ I tillegg var Norge i 2015 øverst på United Nations Development Programme (UNDP) sin menneskelige utviklingsindeks (Human Development Index), på topp i Economist Intelligence Units demokrati-indeks, nummer to i World Justice Project sin Rule of Law Index, nummer to i Cingranelli-Richards (CIRI) sin menneskerettighetsindeks og nummer tre i Gender Gap Index (Langford og Karlsson Schaffer, 2015:26).

Rapporter om globale indekser trekkes stadig frem i norske medier. Et enkelt søk på «verdens beste» og «barn» gir en rekke søkeresultater: «Det er godt å være barn i Norge» (UNICEF, 2018), «Norge – best også på sikkerhet for barn i trafikken» (Sørensen, 2018), «Ny rapport: Norge er verdens beste land for barn» (Tollefsen, 2017), «Norge er verdens beste 'mammaland' (Finsveen, 2015). Samtidig øker barnefattigdommen i landet (Fløtten 2019), det avsløres store overgrepsnettverk og glattcelle for barn er mye brukt (Aasgard og Langford 2019). Dessuten kan en oppfatning om at Norge er en verdensleder for barns rettigheter, være kontraproduktivt for implementeringen av disse. Den høye rangeringen kan gjøre politikere og publikum blinde for de mange problemene som må bekjempes for å sikre full implementering av barns rettigheter, samt for hvordan man skal håndtere løpende og nye utfordringer. Suksess kan føre til selvtilfredshet.

I stedet for å sammenligne enkle tall med andre land ønsker vi å se nærmere på hvordan de enkelte rettighetene i barnekonvensjonen etterlevs i Norge. Spørsmålet blir dermed ikke: Er Norge verdens beste land å være barn i? Men heller: Hvordan vet vi at barn i Norge har det bra? Og hvordan utvikler forholdene for barn i Norge seg over tid? For å vurdere dette ser vi på forskjell på forhold innad i Norge, i tillegg til å sammenligne med andre land. Selv om det er viktig å forstå forskjeller innad i landet, kan en sammenligning med andre land si noe om hvor listen ligger, eller identifisere foregangsland innenfor spesifikke områder.

I forbindelse med overvåkning av barns rettigheter i Norge utlyste Redd Barna midler til å skrive en rapport om måling av implementeringen.² En del av arbeidet handlet om å identifisere og utvikle «sammenlignbare indikatorer». Et resultat ble denne rapporten, som presenterer en

1 Forklart som tilrettelegging av lovgivning, barnevennlige budsjett, innsamling av data og samarbeid med sivilsamfunnet.

2 «Hovedmålet med prosjektet er å gjennomføre en analyse av faktisk realisering av barns rettigheter i Norge. Studien vil ta for seg utvalgte rettigheter fra barnekonvensjonen, og data skal samles inn gjennom både kvalitativ og kvantitativ metode. Det skal utvikles sammenlignbare indikatorer som både skal kunne gjentas og brukes komparativt med andre nordiske land. Data skal analyseres og samles i en rapport.» Fra kontrakten §3.

dashbord-tilnærming til måling, og som identifiserer områder med særlig behov for utvikling av indikatorer. Det andre resultatet er et bokprosjekt sammensatt av ledende forskere på barnerettigheter i Norge som utdyper analysen av implementeringen av barns rettigheter på de spesifikke områdene omtalt i denne rapporten (se: Langford, Skivenes og Søvig (red.), 2019).³

I denne rapporten forsøker vi å identifisere gode mål som sier noe om hvordan norske barn har det, og om hvorvidt Norge overholder rettighetene i barnekonvensjonen. Effektive måleverktøy kan bidra til å sikre god oppfølging av barns rettigheter, fordi det gir oss mulighet og anledning til å følge med på hvordan situasjonen for barn i Norge utvikler seg over tid, og hvilke områder som trenger særskilt innsats.⁴ I tillegg har det vist seg at gode mål er viktig for å sette agendaen med hensyn til gjennomføring av nye tiltak og implementering av rettigheter. Samtidig fremhever vi utfordringer knyttet til kvantitativ måling av barns rettigheter i Norge.

Vi trekker frem indikatorer som på en god måte kan reflektere helheten i Norges implementering av barnekonvensjonen og på den måten bidra til politikkutvikling som kan styrke barns rettigheter. Vi begynner med en kort oversikt over barnekonvensjonens inkorporering og implementering i Norge og tilbakemeldingene fra barnekomiteen (kapittel 2). I kapittel 3 presenterer vi dashbord-tilnærmingen som ligger til grunn for rapporten. Kapittel 4 og 5 tar for seg 25 indikatorer. Basert på oppdagede mangler i datagrunnlaget, kommer vi med anbefalinger om nye indikatorer som kan måle implementering av barnekonvensjonen i Norge.

2 Barnekonvensjonen i Norge

2.1 Hvordan er barnekonvensjonen implementert i Norge?

Norge skrev under barnekonvensjonen (BK) 26. januar 1990, og den ble ratifisert i Stortinget 8. januar 1991. Da Stortinget ratifiserte BK, antok regjeringen at det ikke var nødvendig med ytterligere tilpasninger, da de mente at dagens lovgivning var i samsvar med forpliktelsene i BK.⁵ Norge ble også part til to av de tre valgfrie tilleggsprotokollene, i 2001 (salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi)⁶ og 2003 (barn i væpnet konflikt)⁷.

I 2003 ble menneskerettighetsloven vedtatt, og med den ble barnekonvensjonen inkorporert i norsk lov. Menneskerettighetsloven gir BK forrang over andre lover. I tillegg ble flere

³ Denne rapporten er basert på kap. 2 (Langford and Kirkebø, 2019) i boken «Measuring child rights in Norway» (Langford, Skivenes og Søvig (red.), 2019).

⁴ I dette prosjektet er sentrale utfordringer utfyllende kommentert i boken «Measuring child rights in Norway» (Langford, Skivenes og Søvig (red.), 2019).

⁵ To reservasjoner vedrørende straffesystemet ble midlertid gjort (Søvig, 2019).

⁶ UN General Assembly, Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, 16. mars 2001, A/RES/54/263, tilgjengelig på: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b38bc.html> (sist besøkt 27.08.2018)

⁷ UN General Assembly, Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict, 25. mai 2000, tilgjengelig på: <http://www.refworld.org/docid/47fdfb18o.html> (sist besøkt 27.08.2018)

lovendringer vedtatt, de fleste av dem med sikte på å styrke barns rett til å bli hørt.⁸ Likevel valgte Stortinget å ikke ratifisere den tredje valgfrie tilleggsprotokollen om barns individuelle klagerett, av frykt for at det politiske spillerommet skulle bli innskrenket.⁹ I 2014 ble Grunnloven endret. § 92 spesifiserer at myndighetene i staten skal «respekttere og sikre menneskerettighetene» slik de er uttrykt i Grunnloven og i «bindende traktater om menneskerettigheter» (§ 92).¹⁰ § 104 bygger på artikkel 3 i BK om barnets beste og etablerer en særlig beskyttelse for barn.

Det er staten som har ansvar for å sikre at BK implementeres i Norge, både gjennom å avstå fra krenkelser, men også ved å sikre at personer ikke krenker andres rettigheter. Det vil si at det er staten som plikter å gi barna rettighetene i konvensjonen, slik som retten til å bli hørt, barnets beste, rett til utdanning osv. I Norge har fire uavhengige institusjoner en spesiell rolle i dette arbeidet: Barneombudet, Sivilombudsmannen, Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM). Barneombudet har ansvar for å sikre at regjeringen og Stortinget følger barnekonvensjonen, men de har ikke mandat til å behandle klager. Sivilombudsmannen har særlig ansvar for befolkningen i møte med forvaltningen og kan motta klager og «uttrykke sin bekymring», på et generelt nivå og i individuelle saker. LDO mottar også klagesaker, der en god del er fra foreldre, og de dekker blant annet barnerettigheter. NIM ble opprettet som et uavhengig organ under Stortinget i 2015 og jobber med å styrke menneskerettighetene i Norge gjennom å veilede myndighetene i menneskerettsspørsmål.

2.2 Eksaminering av FNs barnekomité – mangler i implementering?

Norge har blitt eksaminert av barnekomiteen fem ganger, sist i mai 2018.¹¹ Her blir det trukket frem positive endringer og særlige utfordringer som Norge bes vie oppmerksomhet.¹² Selv om komiteen primært vektlegger utfordringer, trekkes positive utviklinger siden forrige rapport frem. Det legges særlig vekt på rettslige eller politiske avgjørelser for å styrke det formelle vernet av BK. I sine avsluttende merknader fra juni 2018 gir komiteen Norge ros for å ha gjennomført de rettslige endringene fra 2014 (§ 104 og § 110), spesifisert ovenfor.¹³ I tillegg trekkes det frem

⁸ Barnevernsloven og adopsjonsloven fikk begge en bestemmelse om at barn som har fylt 7 år og yngre barn som er i stand til å danne sine egne meninger, skal motta informasjon og få mulighet til å si sin mening før en beslutning fattes i en sak som påvirker dem (barneloven ble revidert på lignende måte i et eget lovspørsmål). I 2009 ble også UN Convention on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW) inkorporert i menneskerettighetsloven.

⁹ Meld. St. 39 (2015–16), jfr. Innst. 161 S (2016–17). Tilleggsprotokoll om klageadgang: UN Human Rights Council, Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a Communications Procedure: resolution / adopted by the Human Rights Council, 14. juli 2011, A/HRC/RES/17/18, tilgjengelig på: <http://www.refworld.org/docid/4e72fbb12.html> (sist besøkt 27.08.2018)

¹⁰ Ikke alle internasjonale menneskerettighetstraktater er inkorporert, se HR-2016-2554-P, §64–71.

¹¹ I 1992, 1998, 2003, 2008, 2018. I tillegg måtte Norge rapportere på tilleggsprotokollene i 2003 og 2004. Se UN Treaty Body Database, tilgjengelig på: <https://tbinternet.ohchr.org/SitePages/Home.aspx> (sist besøkt 11.9.2018).

¹² Tidligere høringer fra komiteen er med på å danne grunnlaget for siktemålet i både boken og rapporten, mens årets anbefalinger fra komiteen (juni 2018) reflekteres i diskusjonene. CRC/C/NOR/CO/5–6

¹³ CRC/C/NOR/CO/5–6, avsnitt 3.

at Norge har ratifisert FN-konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne¹⁴ og tilleggsprotokollen til torturkonvensjonen.¹⁵ Ellers trekkes Sjumilssteget¹⁶ og endring i opplæringsloven i 2017 frem som særlig positiv innsats for å implementere BK.

Selv om Norge gjør mye bra, peker komiteen på flere utfordringer. En gjentakende kritikk fra komiteen har vært (ulik) tilgang til velferdstjenester i kommunene, senest i de siste avsluttende merknadene til Norge i juni.¹⁷ Det synes å være betydelige forskjeller mellom kommunene, både når det gjelder barns tilgang til tjenester, for eksempel for barn med nedsatt funksjonsevne, og bruk av tvang i barnevernet.¹⁸ Barnekomiteen har anbefalt at regjeringen skal øremerke midler som fordeles til lokale myndigheter, for å sikre at midler beregnet til gjennomføring av barnerettigheter brukes som planlagt, samt gjennomgå prosessene for bruk av tvang. Barnevernloven ble endret i år. Den trådte i kraft 1. juli 2018 og slår fast at barn har rett til tjenester (§ 1–5).¹⁹

BK krever at barn og voksne blir skilt i fengsel.²⁰ Da BK ble ratifisert, foreslo departementet å reservere seg mot bestemmelsen på grunn av Norges praksis.²¹ Stortinget motsatte seg en slik reservasjon da de mente at det ikke ville være hensiktsmessig fordi det ville kunne føre til at barn må sone i isolasjon i lokale fengsler, eller fengsles langt vekk fra hjemstedet. Til tross for regjeringens argumenter for at det ville bli en konflikt mellom de to forpliktelsene, anbefalte barnekomiteen at der frihetsberøvelse er uunngåelig, bør staten sørge for at barna ikke blir holdt sammen med voksne, både i varetekt og ved dom, i tråd med tidligere anbefalinger.²²

Et annet rettsområde der barnekomiteen gjentatte ganger har uttrykt bekymringer for Norge, er innenfor utlendingsretten. Her er det flere utfordringer. Det første som trekkes frem i de siste merknadene er bruken av midlertidig oppholdstillatelse til mindreårige asylsøkere og beskyttelse av barn som forsvinner fra myndighetene under eller etter behandling av asylsøknad. I tillegg kritiserer komiteen bruken av interneringsleirer, eller lukkede forvaringssentre, for barn som skal tvangsreturneres og at barn som ikke lenger har lovlig opphold i Norge fratras friheten, eller fengsles.²³ Komiteen har tidligere kritisert lengden på beslutningsprosessen i utlendingsaker.²⁴ I de siste avsluttende merknadene anbefalte komiteen at Norge «fastlegger klare kriterier for

¹⁴ Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

¹⁵ Convention against Torture and other Cruel, Inhumane, or Degrading Treatment or Punishment.

¹⁶ Sjumilssteget, tilgjengelig på www.sjumilssteget.no (sist besøkt 12.12.2018)

¹⁷ Se CRC/C/NOR/CO/5-6 § 6(c), jfr. også § 23 (f). For tidligere anbefalinger, se CRC/C/15/Add. 23 § 24; CRC/C/15/Add. 126 §15 og § 17; CRC/C/15/Add. 263 § 15; CRC/C/NOR/CO/4 §§ 38–39.

¹⁸ For sistnevnte, se CRC/C/NOR/CO/5-6, §21 (a) ii.

¹⁹ Prop. 169 L (2016–17).

²⁰ BK artikkel 37 c)

²¹ Siden denne reservasjonen ikke ble gjort, antyder det at Norge fortsatt har gjort en reservasjon i henhold til FNs konvensjon for sivile og politiske rettigheter (International Covenant on Civil and Political Rights) artikkel 10 annet ledd bokstav b og tredje ledd «med hensyn til forpliktelsen til å holde anklagede ungdommer og ungdomsforbrytere adskilt fra voksne». Se barnekomiteens tilbakekallingsanmodning, jfr. CRC/C/NOR/CO/5-6 § 35(b).

²² CRC/C/NOR/CO/5-6 §35(b), jfr. CRC/C/NOR/CO/4 § 58.

²³ CRC/C/NOR/CO/5-6 § 32

²⁴ CRC/C/NOR/CO/4 §§ 51–52.

barnets beste for alle myndighetene som må ta beslutninger som påvirker barn».²⁵ Komiteen anbefalte også at Norge bør øke sin innsats for å styrke barnets rett til å bli hørt i asyl- og utvisningsprosedyrer, særlig med hensyn til barn som er mer utsatt for utestenging, deriblant innvandrere, asylsøkere og flyktningbarn.²⁶

Barnekomiteen har i sine tidligere rapporter uttrykt bekymring for «antall barn som har blitt fjernet fra familiene sine og bor i fosterhjem eller andre institusjoner».²⁷ Blant de utfordringene som komiteen fremhever, er antall omsorgsovertakelser. Det skal kun benyttes som siste utvei, og søsken bør ikke skilles når de blir flyttet ut av hjemmet. I september 2018 tapte Norge en sak i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) om bruk av tvang (samværnsnekt) innenfor barnevernet (*Jansen v. Norge*). Samtidig har EMD i flere andre saker dømt i favør av Norge.²⁸

Gjennomgangen av anbefalingene fra barnekomiteen peker på at det fortsatt er betydelige mangler i beskyttelsen av barns rettigheter i Norge (Kvalø 2014). Sannsynligheten er også stor for at det vil være flere «blind spots» som komiteen ikke har sett. Resultatet blir et slags paradoks: Norge toppe mange eksisterende indekser som måler barns rettigheter, men når man ser nærmere på situasjonen, er bildet litt annerledes. Et spørsmål blir da, er det noe som er feil med indeksene, eller er denne stort sett kvalitative kritikken ikke av så stor betydning eller relevans? Denne rapporten ser nærmere på hvordan man kan forstå dette paradokset. Med tilgjengelig statistikk vurderer vi forholdene i Norge, i lys av barnekonvensjonens bestemmelser.

3 Kritikk av eksisterende indekser

Hvorfor burde vi være kritiske til de globale indeksene for barns rettigheter? Reflekterer ikke Norges sterke prestasjoner på disse områdene ideen om nordisk eksepsjonalisme og hverdagslige observasjoner av barns rettigheter i Norge? Forutinntatthet og observasjoner kan ha en verdi, eller til og med være korrekte, stort sett. Det er derfor viktig å vurdere standardkritikken av globale indekser og undersøke om indeksene overlever en slik kritikk.

3.1 Relevans

Den første utfordringen med indekser er relevans. Måler indikatorene de rettighetene som blir vurdert? Den svært sterke kvantifiseringen (forenkling og abstraksjon ved bruk av én enkelt målbar definisjon på forskjellige sammenhenger) er dens akilleshæl. Relevansproblemet forverres av det faktum at mange av de indikatorene ble opprettet for andre formål enn å måle

²⁵ CRC/C/NOR/CO/5-6 § 13 (a).

²⁶ CRC/C/NOR/CO/5-6 § 14 (a).

²⁷ CRC/C/15/Add.263 §§ 23–24.

²⁸ Se *Jansen v Norway*, 6. september 2018. For de andre avgjørelser fra EMD, se: *J.M.N. and C.H. v Norway*, 11. oktober 2016; *T.S. and J.J. v Norway*, 11. oktober 2016; *I.D. v Norway*, 4. april 2017; *M.L. v Norway*, 7. september 2017; *Strand Lobben and others v Norway*, 30. november 2017 (saken er henvist til Grand Chamber); *Mohamed Hasan v Norway*, 26. april 2018.

barns rettigheter. Et eksempel på en rangering som kan ha disse utfordringene, er Social Progress Index som baserer seg på data fra eksisterende datasett som ikke er satt sammen med barn i sentrum.²⁹ Et annet eksempel er UNICEF Reporting Card. Det har en noe ensidig vektlegging av sosioøkonomiske rettigheter, mens merknadene fra FNs barnekomité til Norge er hardest i kritikken av sivile rettigheter (som asyl og barnevern) og diskriminering (for eksempel nedsatt funksjonsevne).

3.2 Pålitelighet

Dataenes pålitelighet kan også være en utfordring. Registrerte observasjoner er ikke alltid en nøyaktig refleksjon av den virkeligheten et måleinstrument forsøker å fange opp.³⁰ Praktiske utfordringer knyttet til manglende data og tekniske dilemmaer, slik som vektning av respondentgrupper eller indikatorer, er vanlige i sammensatte indekser. En særlig stor utfordring ved mange sivile rettighetsindikatorer er at økt innsats fra staten for å forbedre implementering, kan slå ut i dårligere resultat på statistikken. I arbeidet med å forbedre forholdene blir datainnsamlingen bedre, kanskje særlig på indikatorer på vold, død eller tvangsflytning. Derfor må indeksene undersøkes nøye for å sikre dataenes pålitelighet.

Menneskelige fordommer er også en utfordring. I prosessen med innsamling av data kommer subjektivitet inn. Dette kan påvirke påliteligheten når man klassifiserer en hendelse som et brudd på en gitt rettighet. Gjennomføring av undersøkelser i ulike kulturelle eller språklige sammenhenger kan påvirke hva slags svar man får på spørsmålene som stilles, eller utforme skalaer for klassifisering av svardata. Selv data som skal være subjektive – slik som oppfattelse/barometerundersøkelser – må brukes med forsiktighet. En persons respons på et spørreskjema trenger ikke svare til hans/hennes faktiske oppførsel. Holdninger og spørsmål kan også forstås ulikt på tvers av nasjonale sammenhenger. Svaret, eller poengsummen, er også avhengig av hvem som kontrollerer dataene. Når det kommer til hva nasjonale statistiske byråer måler er det en risiko for politisk innblanding.

3.3 Aggregering

En tredje utfordring er overdreven aggregering – for eksempel bruken av én eller få indikatorer for å forklare et komplekst bilde. Høy aggregering kan være verdifullt for å gi et samlet og sammenfattende bilde av prestasjoner, mangler, fremgang og tilbakegang. Det gjør det mulig å vise og formidle trender og fremheve viktige problemområder. Samtidig gir indekser som tar for seg mange land eller problemområder sjelden tilstrekkelige detaljer eller differensiering. Datatrunkering er et eksempel på et vanlig problem med globale datasett (Barsh, 1993: 102-3;

²⁹ Deriblant Political Terror Scale <http://politicalterroryscale.org/>

³⁰ De fullstendige konsekvensene av å bruke upålitelige data er fremhevet av Yamin og Falb (2012). I Afghanistan gikk estimert dødsfall i en studie ned fra 1640 til 1575 dødsfall per 100 000 levendefødte mellom 1980 og 2008. Imidlertid var det (enorme) konfidensintervallet stort sett uendret (632–3527 dødsfall), noe som betyr at det er «umulig å si om og i hvilken grad nivåene av mørdredødelighet har falt i Afghanistan de siste tiårene».

Landman, 2004: 943). Svært varierte situasjoner grupperes sammen i én enkelt indikator, for eksempel i Freedom House Index. Her får et stort antall land høyest mulig poengsum (1) for politiske rettigheter. I tilfeller med små forskjeller mellom land bør en strebe etter å oppgi statistisk signifikans for forskjellene i poengsum/resultat; i tillegg til å forbedre og utvide datapunkter og/eller skille ut forskjellige typer sammenlignbare land (for eksempel lage en egen indeks for høyinntektsland) (Randolph et al., 2009).

3.4 Handlingsorientert

Den fjerde utfordringen er handlingsorientering og situasjoner der indekser virker mot sin hensikt. Globale indikatorer kan være for abstrakte. De kan da ha redusert evne til å foreslå relevant handling på landnivå for å forbedre resultatet (Wilde og Nahem, 2011, Orkin et al., 2011), eller enda verre, foreslå feil handling – såkalt perverse insentiver. Perverse insentiver kan oppstå der aktører prioriterer handlinger som måles kvantitativt i stedet for handlinger som faktisk kan oppfylle målet som ligger bak indikatoren (Black and White, 2004).

3.5 Tolkning

Den siste utfordringen er tolkning og publisitet: Det indikatorene «faktisk kommuniserer, og til hvem, er kanskje ikke det deres produsenter forsøkte å kommunisere» (Merry, 2006: 10). Et spesielt problem for menneskerettighetspraksis er at enkelte land kan bli vurdert for mildt eller strengt på grunn av problemer med data eller metode. BK dekker så mange rettigheter og utfordringer at det er svært lite sannsynlig at en stat har oppfylt, eller har oppnådd, et høyt nivå av realisering av alle rettigheter. En høy rangering på utvalgte rettigheter kan dekke over, eller ta oppmerksomhet fra, gjenværende problemer og utfordringer.

Risikoen med feiltolkning er spesielt fremtredende når enhetene som måles skal rangeres, men den vil være tilstede i enhver tilnærming der målet er å komme til en normativ konklusjon. Rapporten som følger *Kid's Rights Index* gir en noe alarmerende illustrasjon av en ensidig vektlegging av indikatorer. For eksempel straffes Italia (rangert 81.), Canada (72.) og Luxembourg (56.) for deres mangel på fremgang, mens Thailand (21.) og Tunisia (10.) blir hyllet for ærverdig innsats. Disse sistnevnte statene får en «relativt høy rangering i forhold til deres økonomiske status, fordi de er usedvanlig gode til å dyrke frem et miljø for barns rettigheter» (Kids Rights Index 2017). Det oppfordres til å rette kritikk mot velstående staters selvtilfredshet. En ukritisk konklusjon om at Thailand og Tunisia er bedre enn de fleste land i OECD, er imidlertid tvilsom. En konsekvens av en slik rangering kan være at land som kommer godt ut blir selvtilfredse. Kvalitative metoder som ser nærmere på hva tallene ønsker å måle, samt kryss-sjekking av resultatet er derfor nødvendig. I tillegg er det viktig å ha en bevissthet om hvordan dataene vil bli brukt, eller misbrukt, i offentligheten. Som Davis, Kingsbury og Merry (2012) minner oss om, inneholder indikatorer et «teoretisk krav om hensiktsmessige standarder for å vurdere aktørers oppførsel» (Davis et al., 2012: 9). Selv om en indikator er dårlig tilpasset en

standard men gir uttrykk for å god måloppnåelse, kan den raskt ta på seg sitt eget normative liv og ende opp som et mål på suksess uten innhold.³¹

3.6 SMART

I lys av de foran nevnte bekymringene analyserte vi en rekke ledende barnerettighetsindekser som forsøker å måle (1) spesifikke rettigheter (2) over tid og (3) alle, eller de fleste, land. Målet med analysen var å vurdere eksisterende barnerelaterte indekser og hvordan indikatorer brukes for å si noe om BKs status i forskjellige land. Når man vurderer indikatorer på menneskerettighetsområdet, er det viktig å utvikle kriterier som blander vanlige statistiske og politiske kriterier med mer menneskerettighetsspesifikke krav, deriblant bekymringer over perverse insentiver (se diskusjon i Langford, 2013). I denne rapporten tar vi delvis i bruk SMART-kriteriene og tilpasser dem for dette formålet.³² En rekke menneskerettighetshensyn blir introdusert (særlig relevans), og vi legger mer vekt på målbarhet over tid, da dette vil være nødvendig for kontinuerlig måling. Tabell 1 gir en oversikt over de tilpassede SMART-kriteriene både for overordnede indekser, men også for spesifikke indikatorer.

Tabell 1. Tilpassede SMART-kriterier

Specific (spesifikk)	Måler indeksen/indikatoren det den skal (validitet)?
Measurability (målbar)	Er det tilgjengelige datakilder? Er dataene pålitelige? Er dataene legitime?
Action-oriented (handlingsrettet)	Foreslår indeksen/indikatoren politikktvikling? Oppfordrer indeksen/indikatoren til perverse insentiv? Har indeksen/indikatoren en sterk forandringsteori?
Relevant (relevant)	Er indikatorene tilknyttet spesifikke menneskerettigheter? Kan dataene disaggregeres for å vurdere diskriminering?
Time-based (tid)	Er dataene innhentet regelmessig? Er dataene sammenlignbare over tid?

I Langford og Kirkebø (2019) diskuterer vi seks eksisterende indekser som rangerer land basert på barns rettigheter og vurderer oppnåelse av disse kriteriene på en skala fra 1 (svak) til 3 (sterk) med delpoeng for å indikere forskjeller. Bare noen få indekser scorer bedre enn 10 av totalt 15. Selv indeksene som scorer godt (ofte av målingshensyn) er problematiske fra et relevansperspektiv. Sivile og politiske rettigheter er utelukket, og en smal gruppe indikatorer

³¹ Utviklingsmålene etablerte 1 US om dagen som målet på ekstrem fattigdom, og muligens som målet på en minimumskjerne i retten til en tilstrekkelig levestandard, selv om det på det tidspunktet eksisterte flere andre mål på ekstrem ulikhet. Samtidig gjorde indikatoren oss blind for at andelen ekstremt fattige ville øke fra én til to og en halv milliard mennesker dersom målet ble satt på 2 US om dagen – og enda flere hvis vi inkluderte helse- og utdanningskostnader i det faktiske målet. (Pogge, 2010, Fischer, 2013).

³² SMART-kriteriene ble introdusert av Doran (1981) som et styringsverktøy. De er oftest uttrykt som; Specific (spesifikt) – er målrettet på et spesifikt område, measurable (målbar) – kvantifisering eller forslag om en prosessindikator, action-oriented (handlingsrettet) – spesifiserer hva som må gjøres, relevant – et valid mål på objektet, tim-bound (tid) – spesifiserer når målingen skal gjennomføres og kan gjentas over tid. Det er mange variasjoner av SMART-kriteriene. Se f.eks. Save the Children (2009) <https://sites.google.com/site/savethechildrendme/Home/smart-indicators>

brukes for sosioøkonomiske rettigheter, med risiko for at indeksene ikke bare gir et villedende bilde, men stimulerer tvilsomme politiske tiltak. Vi foreslår derfor en annen måte å analysere barns rettigheter på i Norge: en dashboard-tilnærming.

4 Dashboard-tilnærming – en helhetlig oversikt

Dashboard-tilnærminger til indikatorer dukket opp i næringslivsledelse, men har i økende grad blitt brukt innenfor fagfeltet offentlig politikk. Etter tidligere eksperimenter med «paneler» av indikatorer og «balanserte scorecards» oppstod dashboard-tilnærmingen. Det er en metode for å levere både historiske data og sanntidsdata på en overførbar og gjennomiktig måte (Mitchell og Ryder, 2013: 72–73). Dashboard varierer imidlertid betydelig i funksjon. De kan være «operative» (for sanntidsrespons), «analytiske» (for å sammenligne) og «strategiske» (gjennomgå fremgang og utvikle planer) (Mitchell og Ryder, 2013:75).

Dashbordet i denne rapporten er primært analytisk og strategisk. Det analytiske perspektivet innebærer å forsøke å gi et mer nyansert og omfattende bilde av en realitet enn det som vanligvis oppnås med enkeltindekser. Målet i denne rapporten er å gi et mer omfattende sett med indikatorer på tvers av sosiale, sivile og politiske rettigheter enn det eksisterende indekser kan gjøre. Indikatorer velges og samles på en måte som gir et bilde av realisering av barns rettigheter, et tenkelig «øyeblikksbilde». Imidlertid inneholder det foreslåtte dashboardet mange strategiske elementer. Det samler sammenlignbare regionale indekser (Europa), endringer over tid og variasjon innad i Norge. Målinger over tid er spesielt viktige. De inkluderes når indikatorene peker på at Norge har det bra eller dårlig for å spore trender og utvikling. Variasjon innad i Norge er nyttig for å avgjøre om god ytelse er like god i hele landet, eller om det kan gjøres forbedringer i bestemte regioner. Vi mener derfor at dashboardet kan være mer relevant for utforming av politiske tiltak enn eksisterende indekser, og at det bør oppdateres regelmessig.

Det (antatt) ideelle antallet indikatorer i et dashboard varierer betydelig i litteraturen. Det varierer fra fire, til seks, til femten, til tjue (Mitchell og Ryder, 2013:75). Med en analytisk tilnærming er det nøyaktige antallet ikke spesielt relevant. I dette kapitlet foreslår vi fire rettighetskategorier, delt inn i tolv områder, sammensatt av 25 indikatorer.

4.1 Utvalg

Utgangspunktet for valg av indikatorer var 1) at de kunne relateres til rettigheter i barnekonvensjonen og 2) at det finnes tilgjengelig data av tilstrekkelig kvalitet.

Basert på analysen av de eksisterende indeksene utviklet vi krav til hva et dashboard burde inneholde. Noen av disse kravene ble mer ønsker enn realitet på grunn av tilgang til data eller mangel på eksisterende data som, men det er likevel et utgangspunkt for å få på plass en mer helhetlig forståelse av implementering av BK i Norge. Samtidig er vi klar over at dashboardet ikke kan vise omfanget av implementering av barns rettigheter. Målingen av implementering er et langsiktig prosjekt som vil kreve samarbeid med flere aktører, men vi bemerker at innsatsen

allerede har begynt på helseområdet.³³ Målet med indikatorene i dashbordet er å få et relevant og nyansert bilde av trendene i realiseringen av BK. Er det sant at Norge gjør det bra? Er det stor variasjon i implementering av rettigheter?

Ettersom de fleste indeksene som finnes hovedsakelig har indikatorer som måler sosiale rettigheter, var det først nødvendig å finne en bedre balanse mellom sivile og sosiale rettigheter. Som nevnt tidligere var dette særlig viktig ettersom mye av kritikken mot Norge går på de sivile rettighetene. Det **første kravet** til dashbordet er at det skal inneholde et representativt sett med rettigheter og problemer fra BK. Vi identifiserte ni forskjellige områder knyttet til BK: overordnet livskvalitet, levekår, utdanning, helse/sikkerhet, beskyttelse, frihet, diskriminering, deltakelse og ansvarlighet/tilgang til rettsmidler.

Det **andre kravet** er at det måtte være tilgjengelige data av tilstrekkelig kvalitet og indikatorer som kan gi innsikt i mange aspekter av en rettighet, såkalt proxies (stedfortreder). Å få på plass nye datasett er tidkrevende og kostbart. Likevel gjorde analysen det klart at det er behov for nye data, eller mer disaggregerte data. Manglene ved eksisterende data trekkes frem i analysen. Kapittel 7 foreslår temaer for nye indikatorer.

I utvelgelsen av indikatorer som ville passe innenfor de to første kravene, anvendte vi de tilpassede SMART-kriteriene med utgangspunkt i BK. Utvalget ble i tillegg diskutert på workshops for *Child Rights in Norway: An Implementation Paradox?* (Langford, Skivenes og Søvig (red.) 2019). Resultatet av indikatorvalget er at noen av indikatorene kan sammenlignes på internasjonalt nivå, andre på nasjonalt og regionalt nivå. Selv om vekten ligger på implementeringen i Norge, er det verdifullt å se hvordan Norge ligger an sammenlignet med andre land.

Tabell 3 angir indikatorene vi har valgt. Et flertall av indikatorene er resultatindikatorer som overvåker i hvilken grad enkeltpersoner og grupper faktisk har fått innfridd en bestemt rettighet. Resten er prosessindikatorer som måler om en stat har tatt i bruk politiske virkemidler – lover, retningslinjer, institusjoner, ressurser – for å oppfylle en rettighet. I noen tilfeller vil prosessindikatorer speile en konkret forpliktelse – ofte en plikt til oppførsel. I andre tilfeller er en prosessindikator kun en proxy (stedfortreder) eller et alternativt mål.³⁴

³³ Se: European Cohort Development Project (ECDP), <http://www.mmuperu.co.uk/projects/european-cohort-development-project-ecdp> En annen tilnærming er bruk av UN OHCHR's indikatorsystem for måling av rettigheter. Dette er ikke et særlig hjelpsomt system, ettersom det er stort fokus på strukturelle indikatorer og fordi mange av de ønskede indikatorene ikke er tilgjengelige. Man kunne imidlertid bruke den systematiske tilnærmingen til å utvikle ønskede indikatorer i Norge for forskjellige rettigheter. Se Grønning og Sætre (2018).

³⁴ Noen forskere presenterer en ekstra kategori med strukturelle indikatorer – i det store og hele viktige binære prosessindikatorer, men denne forskjellen virker noe kunstig.

Tabell 2. Dashbord over indikatorer på barns rettigheter

Rettighet/Område	Indikator	Natur	Type	Utgivelse
A. Liv/Overordnet	1. Tilfredshet	Resultat/Prosess	Europeisk	5 år
	2. Trivsel/velferd	Resultat	Global	
B. Levekår	3. Fattigdom– Relativ	Resultat	Europeisk Tidsserie Nasjonal	Årlig
C. Utdanning	4. Tilgang – Foreldres utdanning	Resultat	OECD	5 år
	5. Ulikhet i uttelling	Resultat	Nasjonal	Årlig
	6. Tilgang utviklingshemning	Prosess	Nasjonal	Manglende
	7. Frafall	Resultat	OECD Nasjonal	Årlig
	8. Tidlig barndom	Resultat	Nasjonal	Årlig
D. Helse/Sikkerhet	9. Selvmord	Resultat	OECD	10år
	10. Helseyskepleier	Resultat	Nasjonal	Årlig
	11. Overvekt	Resultat	Global	Ikke jevnlig
	12. Psykisk helse	Resultat	Nasjonal	Årlig
E. Beskyttelse	13. Barnevern	Prosess	OECD Nasjonal	Årlig
	14. Drap	Resultat	Global	Årlig
	15. Mobbing	Resultat	Europeisk Nasjonal/ Tidsserie	10 år Årlig
	16. Nettmobbing	Resultat	Nasjonal	2 år
	17. Uønsket seksuell oppmerksomhet	Resultat	Nasjonal	2 år
F. Frihet	18. Barn i fengsel	Resultat	Europeisk	Årlig
	19. Barn i varetekt	Resultat	Nasjonal/ Tidsserie	Årlig
G. Diskriminering	20. Barn som søker asyl	Resultat	Nasjonal/ Tidsserie	Varierer
	21. LHBT-rettigheter	Strukturelle	Europeisk	Årlig
	22. Toleranse og diskriminering	Prosess/Resultat	Europeisk	Varierer
H. Deltakelse	23. Stemmerett	Prosess	Global Europeisk	Årlig mulig
	24. Deltakelse på skolen	Resultat	Nasjonal	2 år
I. Ansvarlighet/ tilgang til rettsmidler	25. Tilgang	Prosess	Global	Årlig

4.2 Begrensninger

Indikatorene i tabell 2 dekker imidlertid ikke alle spørsmål/områder knyttet til barns rettigheter i Norge, eller alle rettighetene i barnekonvensjonen. I noen tilfeller er indikatorene begrenset når det gjelder disaggregering, regelmessig innsamling og sammenligning med andre land. Selv om Norge er god til å samle inn data, er det fortsatt en del hull – i innhenting eller kobling opp mot rettigheter. Vi er særlig skuffet over at vi ikke har klart å få tak i gode data som kan måle fremgang i saker som angår vold mot barn og i problemstillinger knyttet til mindreårige asylsøkere. Noe data er kun tilgjengelig på nasjonalt nivå og gir dermed ikke en oversikt over forskjeller innad i landet, mens andre rettigheter er vanskelig å måle, deriblant barns rett til å bli hørt og barnets beste. Vi kommenterer disse begrensningene i diskusjonen om indikatorene. I tillegg vil det være ønskelig at også andre, viktige sider ved barns rettigheter kan måles i Norge. I kapittel 7 foreslår vi temaer for innsamling av tilleggsindikatorer.

Videre lider deler av statistikken av konstruksjonsgyldighet. Det vil si at det er uklart om indikatoren gir et nøyaktig bilde av normen som undersøkes. Dette er dessverre ofte tilfellet for indikatorer som måler noen av de viktigste aspektene av barns rettigheter – slik som seksuell vold. Det er for eksempel ikke klart om en økning i anmeldelser eller fengsling for seksuell vold mot barn gjenspeiler en forverring av situasjonen eller en forbedring av rapporteringen. Tall fra SSB (2018) viser at det har vært en økning i anmeldelser fra 2003 til 2016. Seksuell vold mot barn utgjør også en større andel av alle anmeldelser (fra 0.8 til 2.1 prosent). Samtidig viser en studie fra NOVA at det har vært en nedgang i antall barn som rapporterer at de har vært utsatt for seksuelle overgrep (Mossige og Stefansen 2016). Thorsen og Hemdal (2014:70) viser at det var en nedgang i seksuell vold mot barn fra 1939-1989, men at tallet økte igjen mellom 1990 og 1995. Det er mange barn i Norge som opplever overgrep eller annen seksuell vold. Som vi viser i indikator 17 er det mange som opplever uønsket seksuell oppmerksomhet på nett og NOVA-undersøkelsen viser at nesten hver fjerde 18-åring har opplevd seksuelt overgrep. Motstridende data om ned- og oppgang viser at en må være varsom med å bruke antall anmeldelser som mål på seksuell vold i samfunnet.

Utfordringer med måling viser at dashbordet ikke kan vise det hele bildet av situasjonen for barn i Norge. Det er en begynnelse på det som bør være et langtidsprosjekt som vil kreve samarbeid mellom mange ulike aktører. Noen er allerede i gang innenfor helse.³⁵

5 Analyse av implementering

I denne rapporten har vi utviklet en dashbord-tilnærming for å måle implementering av barns rettigheter i Norge. Som diskutert ovenfor har vi valgt ni områder av barns liv. Under hvert område har vi identifisert relevante indikatorer (totalt 25). Til hver indikator har vi gitt en dashbord-sum, som er klart subjektiv. Vurdering er delt i to. For de indikatorene som har

³⁵ Se: European Cohort Development Project (ECDP), <http://www.mmuperu.co.uk/projects/european-cohort-development-project-ecdp>.

internasjonale data vurderes Norges score sammenlignet med andre OECD land. Hvis de er topp 5 starter de med en poengsum på 3, fra 6-15 får de poengsum 2.5, fra 16-30 en poengsum på 2, og fra 31-34 en poengsum på 1.5. Så trekkes det fra poeng for utfordringer knyttet til regionale forskjeller, eller ulikhet knyttet til demografi. Der det ikke er internasjonale data er utgangspunktet 3. Denne dashboard-summen skal gi innsikt i hvordan Norge ligger an med implementeringen på de ulike områdene. Samtidig er ikke full poengsum synonymt med perfekt implementering, men heller et godt utgangspunkt for å sikre implementering. Under følger en analyse av disse ni områdene, indikatorene som er valgt samt en forklaring til scoren som er blitt gitt.

(A) Livskvalitet

Forordet til BK er klar på at et av de viktigste målene med konvensjonen er barns overordnede livskvalitet, herunder deres materielle, kognitive og emosjonelle behov. Det står at stater skal legge til rette for at barn skal få «spesialomsorg og assistanse», vokse opp i «et miljø av lykke, kjærlighet og forståelse» og være «fullt forberedt på å leve et individuelt liv i samfunnet».³⁶ Utvalgte rettigheter er særlig relevant for livskvalitet. Den sosiale retten til en tilstrekkelig levestandard i artikkel 27 er på mange måter en overordnet sosial rettighet som ofte er brukt som *referanseverdi* for andre sosiale rettigheter (Langford and King, 2008). Dessuten er et barns *well-being* brukt som referanseverdi eller kvalifisering for en rekke sivile rettigheter (tvang innenfor barnevernet – art. 9; retten til informasjon – art.17; retten til rettfærdig domstolsbehandling) samt den overordnede retten til omsorg og beskyttelse, barnets beste (art. 3). Artikkel 31 trekker også frem barns rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.

Kombinasjonen av selvrapportert tilfredshet (indikator 1: livstilfredshet) og materielle goder (indikator 2: velferd) kan samlet være en god pekepinn på forholdene for barn i Norge, supplert med mål innenfor de øvrige områdene.

1. Livstilfredshet

Dashbordpoeng: 2.5/3

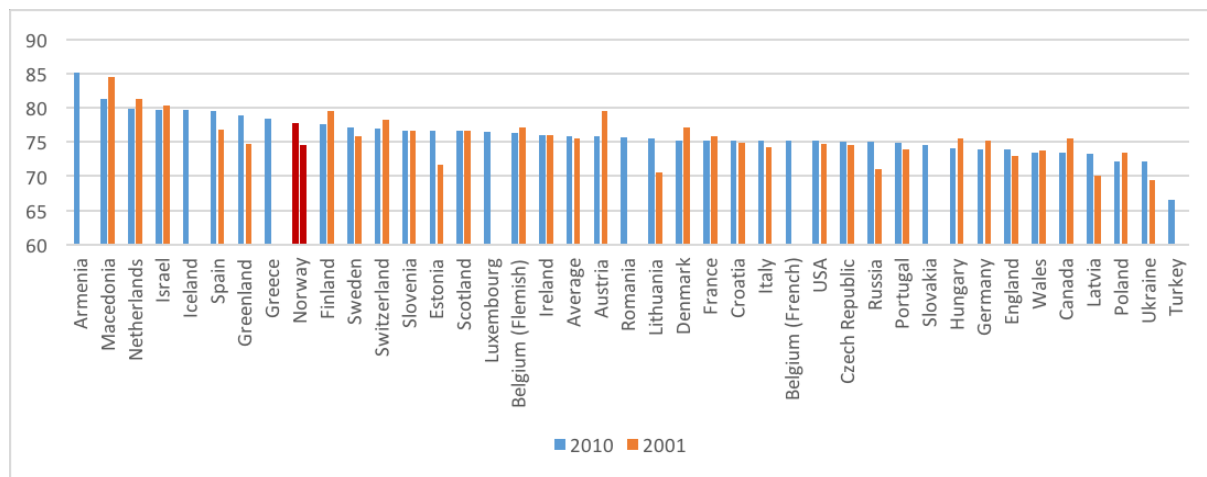
Selvrapporterte mål for trivsel, livstilfredshet eller lykke brukes i økende grad som et supplement eller en erstatning for materielle mål (for eksempel de som er basert på fattigdom, inntekt eller tilgang til materielle varer og tjenester). Fra et rettighetsperspektiv kan slike undersøkelser være en god tilnærming for å måle implementering av barns rettigheter på et mer aggregert nivå og samtidig ta hensyn til barnas egen stemme i prosessen. Det må imidlertid utvises forsiktighet ved sammenligning av slike data på tvers av land. Her kan det være utfordringer knyttet til språklige forskjeller, spørsmålenes subjektive karakter, kulturelle forskjeller i oppfatninger av tilfredshet eller lykke samt mangel på regelmessighet i undersøkelsen.

Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) har samlet data fra undersøkelser (selvrapportert) om livstilfredshet blant barn, for årene 2001 og 2010: Se figur 1. Som vi kan se

³⁶ Barnekonvensjonen, avsnitt 4, 6, og 7

fra figuren, er Norge på niende plass med hensyn til barns trivsel i 2010. Dette er en betydelig forbedring fra 19. plass i 2001. I 2010 er Norge nærmere andre land som vi vanligvis sammenligner oss med (Island, Nederland). På bakgrunn av funnene fra HBSC-undersøkelsen kan vi si at Norge gjør det relativt bra når det gjelder tilfredshet sammenlignet med andre OECD-land og kommer inn på en 6. plass. Selv om data for utsatte grupper eller regioner *ikke* er tilgjengelig, får Norge nesten full uttelling for barns livstilfredshet.

Figur 1. Barns livstilfredshet – Europa

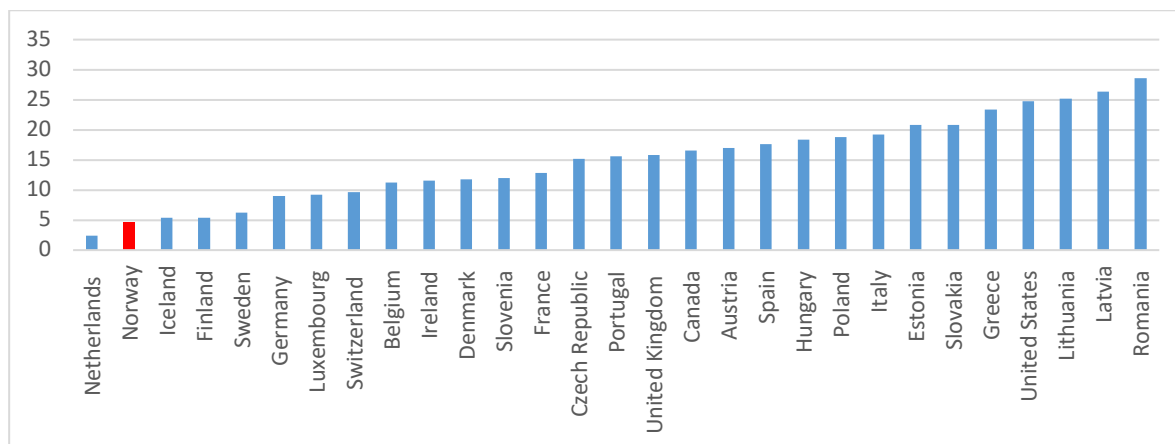
Kilde: HBSC (2010).

2. Velferdsindeks

Dashbordpoeng: 3/3

Et alternativ til oppfatningsbaserte undersøkelser er en indeks som måler materielle aspekter knyttet til livskvaliteten. I 2013 publiserte UNICEF en velferdsindeks for barn i utviklede land som er basert på fem «objektive» delindekser: inntekt, helse og sikkerhet, utdanning, oppførsel og risiko samt bolig og miljø. Tilsammen omfatter delindeksene 26 forskjellige indikatorer som spenner fra barnets fattigdomsrate til barnedødelighet, fedme og tenåringsfødsler, trangbodddhet og drapsrate. Indeksen er basert på gjennomsnittlig rangering for hver av delindeksene, og resultatene vises i figur 2. I denne velferdsindeksen er Norge rangert på andreplass foran tre andre nordiske land – Island, Finland og Sverige. Selv om denne indeksen har en omfattende ambisjon om å måle mange dimensjoner av velvære, kan den absolutt ikke kalles en «rettighetsindeks», på grunn av det sterke utviklingsøkelyset ved valg av indikatorer. Med hensyn til materielle aspekter av livskvalitet gjør likevel Norge det bra og får full pott på dashbordet. Det er betydelige nasjonale forskjeller på flere av disse indikatorene, men disse fanges opp i indikatorene under.

Figur 2 Barns livskvalitet – utviklede land

Kilde: UNICEF (2013)

(B) Levekår

I artikkel 27 i BK spesifiseres «ethvert barns rett til en levestandard som er tilstrekkelig for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sosiale utvikling».³⁷ Den gir staten en plikt til å sikre barns levekår dersom foreldre ikke har nok midler til rådighet. Det økonomiske aspektet ved levekår trekkes frem, noe som henviser til en risiko knyttet til mangel på midler og oppnåelse av rettigheten. Et mål på hvordan Norge etterlever denne plikten kan dermed være å se på utviklingen av andel barn som vokser opp i lavinntektsfamilier i Norge, både sammenlignet med andre land og utviklingen over tid.

3. Fattigdom

Dashbordpoeng: 2.5/3

Fattigdom og ulikhet er tett knyttet til flere rettigheter i BK, slik som velferd,³⁸ tilstrekkelig levestandard³⁹ og retten til å delta i lek og fritidsaktiviteter.⁴⁰ Siden slutten av 1970-tallet har fattigdom også blitt forstått som et relativt begrep knyttet til muligheter i forhold til gjennomsnittlig befolkning (Townsend 1979, se Fløtten 2019). Globalt vurderes Norge godt på både absolutt og relativ fattigdom. Figur 3.1 viser at Norge er rangert som nummer fire på en indeks som måler andelen av personer under 18 som bor i en husstand som har disponibel inntekt under 60 prosent av medianinntektene.

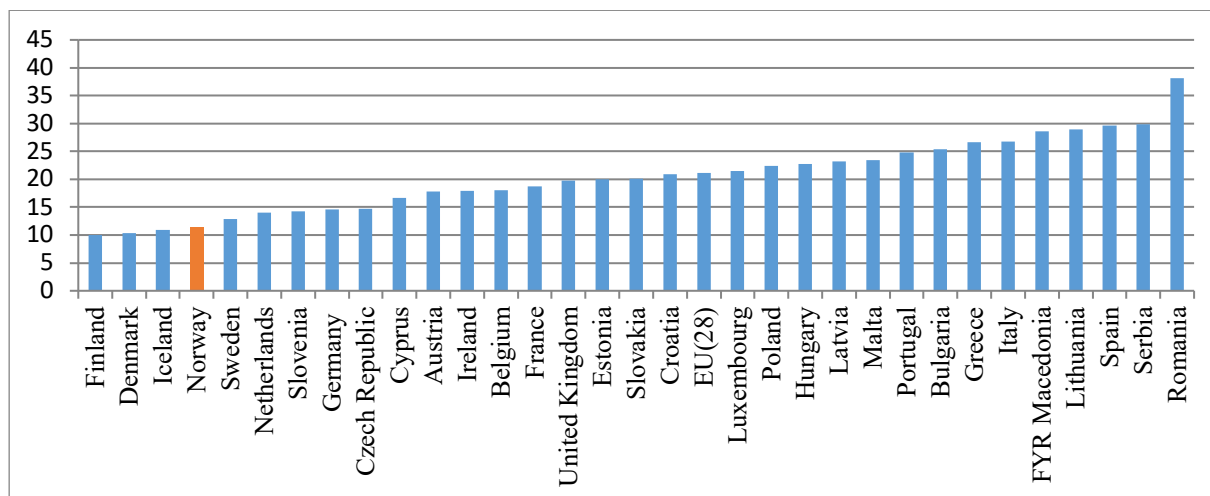
³⁷ Art. 27.

³⁸ Art. 26.

³⁹ Art. 27.

⁴⁰ Art. 31.

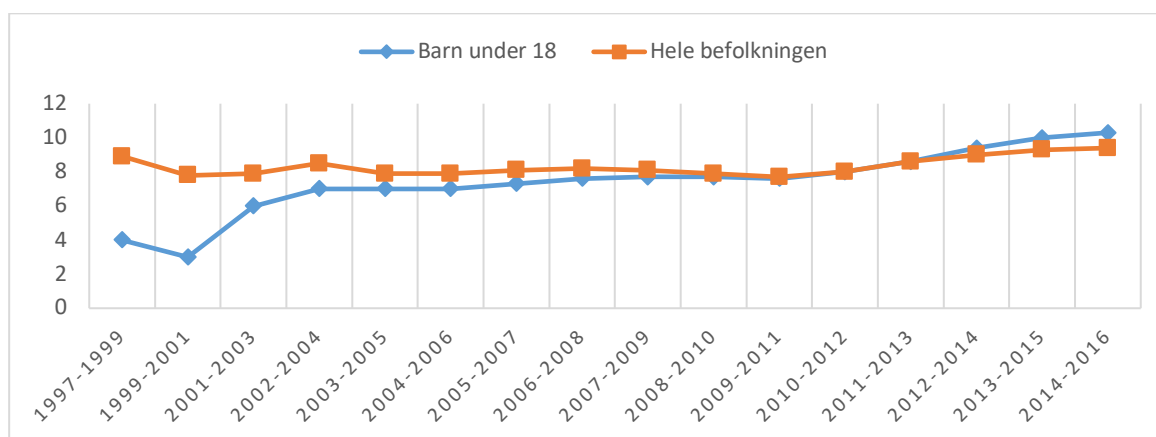
Figur 3.1 Andel barn som bor i en husstand i relativ fattigdom (2015)

Kilde: Eurostat database, table ilc_li02 (Fløtten 2018)

Samtidig har andelen barn som bor i lavinntektsfamilier økt fra 4 prosent i 1990, til 10 prosent i 2016: Se figur 3.2. Videre bemerker Fløtten (2019) at Norge synes å være marginalt mindre i stand til å beskytte familier med barn enn familier uten barn når det kommer til materielle mangler. Forskjellen er liten, men det står i kontrast til flere europeiske land som har mindre utfordringer knyttet til familier med barn enn familier uten barn.

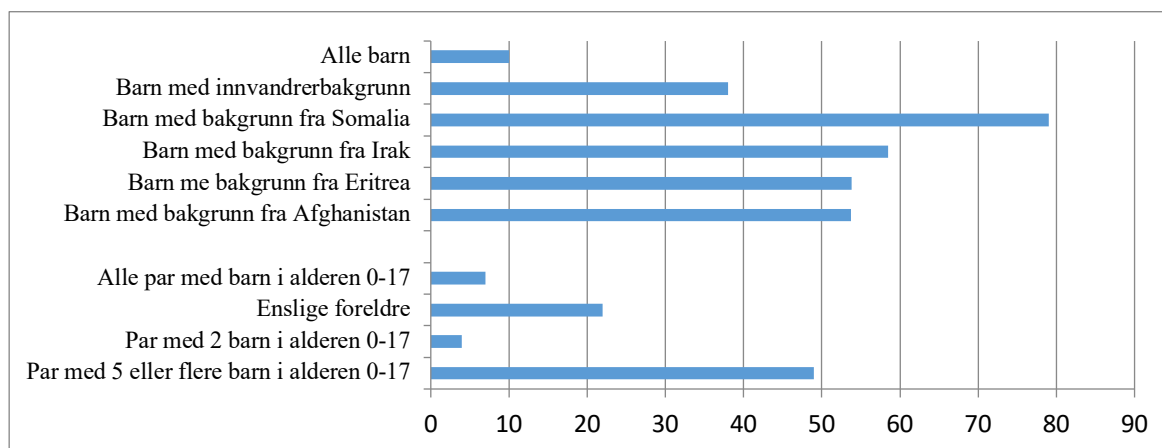
Figur 3.2. Andel personer under 18 år og den totale befolkningen som bor i husholdninger med disponibel inntekt på mindre enn 60 prosent av den nasjonale medianen. 2015

Kilde: Epland et al. 2011 for 1997 / 1999–2006 / 2008, Statbank SSB for de øvrige periodene.

Videre er enkelte grupper uforholdsmessig overrepresentert. Nesten 40 prosent av barn med innvandrerbakgrunn⁴¹ kom fra en familie med vedvarende lavinntekt i 2013-2015. Se figur 3.3.

Figur 3.3. Andel barn utsatt for fattigdom etter bakgrunn (2013–2015)

Kilde: Fløtten (2018)

Selv om det er færre barn fra lavinntektsfamilier i Norge enn i de fleste andre land i Europa, avdekker Fløtten (2019) store forskjeller for særlig utsatte grupper. I tillegg har det vært en negativ trend med økende barnefattigdom de siste årene. Dette trekker den overordnede poengsummen ned (til 2), etter vår vurdering, og området utpeker seg som særlig utfordrende for Norge.

(C) Utdanning

Retten til utdanning er etablert i artikkel 28 og 29 i BK. Her vektlegges blant annet tilgjengelighet, midler, frafall og deltakelse. Flere store nasjonale og internasjonale undersøkelser tar for seg utdanningsspørsmål i stater, med hensyn til tilgjengelighet (både fysisk og økonomisk), utdanningens innhold, prestasjoner og opplevelse av tiden på skolen. I Norge er det særlig Elevundersøkelsen og nasjonale prøver som er førende. Ettersom generell/juridisk tilgang til utdanning fanges opp i indikator 2, har vi valgt å vektlegge indikatorer som trekker frem sentrale utfordringer knyttet til tilgang, resultater, frafall og deltakelse.

4. Tilgang og foreldrenes bakgrunn

Dashbordpoeng: 2.5/3

Flere indekser er utviklet for å måle utdanning (PISA, TIMSS og PIRLS). Den mest kjente, og debatterte, av disse er PISA, som gjennomføres av OECD.⁴² Undersøkelsene består av omfattende spørreskjemaer med kunnskapstester på lesing, matte og naturfag, samt en rekke

⁴¹ 'Innvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre' SSB (2018) 'Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Definisjoner.' tilgjengelig på <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef/aar> (sist besøkt 12.12.2018)

⁴² OECD, se f.eks. Sjøberg (2014), Mossing et al. 2016.

bakgrunnsspørsmål. Den store bredden i og volumet av PISA-dataene, og sammenlignbarheten mellom land, gjør de til et godt utgangspunkt for å vurdere staters innsats for retten til utdanning.

Denne indikatoren bygger på data fra OECDs undersøkelser. Her tar vi utgangspunkt i data om foreldrenes utdanningsnivå, målt mot barnas prestasjon på PISA-testen. Målet er å belyse Norges evne til å lukke utdanningsgapet hos ulike samfunnsøkonomiske grupper. Som det står i artikkel 28 i BK, skal retten til utdanning være basert på like muligheter og lik tilgang for alle.⁴³ I tillegg stiller artikkel 29(2) i BK krav om at Norge skal utvikle barnas personlighet, talent, fysiske og psykiske evner, uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn. Hvis et land skal overholde BK må utdanningen tilpasses slik at alle elever kan prestere sitt beste.

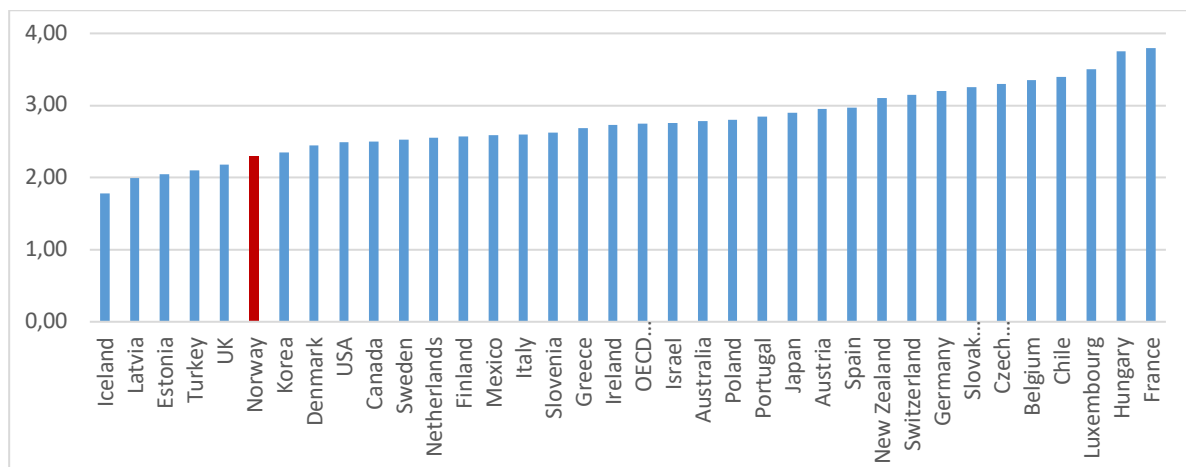
Vi finner en positiv sammenheng mellom foreldrenes høyeste utdanning og barnas prestasjon på PISA-testen innenfor matematikk, vitenskap og lesing. Men forholdet er i Norge mye svakere sammenlignet med OECD totalt.⁴⁴ Selv om Norge gjør det relativt bra, kan det positive forholdet mellom foreldres utdanningsnivå og prestasjon være en indikasjon på at den norske regjeringen ikke har truffet tilstrekkelige tiltak for å sikre lik adgang til utdanning på alle nivåer – særlig når det gjelder krav til kvalifikasjoner for tilgang til høyere utdanning. Samtidig kan en lure på om den relativt lave forskjellen i Norge henger sammen med en utjevning nedover – altså at toppnivået senkes for å sikre lave forskjeller.

Som vi kan se av figur 4.1 under har barn fra lavere sosioøkonomisk bakgrunn i Norge dobbelt så høy risiko for å oppnå et lavere skoleresultat. Dette er noe bedre enn de fleste andre nordiske og europeiske landene. Men den lavere risikoen for lavere resultat i Island og Storbritannia peker på at det er rom for forbedring i Norge. Dette tyder på at selv om disse landene oppfylder lovens krav om å gi tilgang til utdanning, må strukturelle barrierer fortsatt brytes for å faktisk gjøre utdanningen tilgjengelig for alle. Ved å bruke dataene fra PISA-testen kan man spore hvor godt et land fjerner barrierer og dermed øker samsvar med BK.

⁴³ 28 (c) «Make higher education accessible to all on the basis of capacity by every appropriate means».

⁴⁴ Vedlegg. Alle modeller er statistisk signifikante og viser en variasjon i forklaringsevnen.

Figur 4.1 Sannsynlighet for lavere resultat for utsatte elever versus mindre utsatte elever

Kilde: OECD (2015)

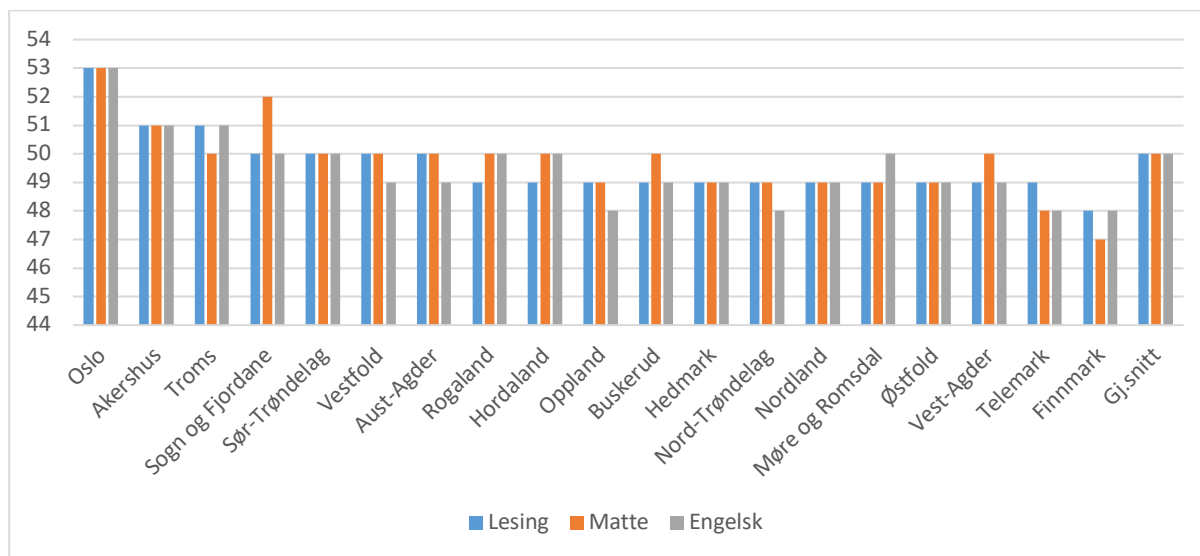
Norge fortsatt har en vei å gå når det gjelder å utjevne sosioøkonomiske forskjeller i skolen. Likevel gjør Norge det komparativt bra sammenlignet med andre land i OECD, og det trekker dashboardpoengsummen noe opp til 2,5.

5. Ulikhet i skoleresultater

Dashbordpoeng: 2/3

Sammenlignet med andre OECD-land kommer Norge inn som nummer 18 på den årlige PISA-rangeringen (OECD 2018:5). Men retten til utdanning skal oppfylles likt uavhengig av geografi og vi ser at det er svært ujevne resultat i de ulike fylkene i Norge. Hvert år må norske elever i 5., 8. og 9. klasse gjennomføre nasjonale prøver (Utdanningsdirektoratet 2016). Disse testene er standardiserte og modellerte på PISA-testen. Resultatene publiseres på fylkesnivå og avslører regionale forskjeller. Generelt presterer Oslo godt over resten – spesielt når det kommer til poengsum i lesing, matte og engelsk. I den nedre enden av skalaen ligger Norges nordligste fylke, Finnmark.

Figur 5. Variasjon innad i Norge

Kilde: Utdanningsdirektoratet (2016).

Finnmark er også et av fylkene med lavest oppmøte til nasjonale prøver. Det skiller mellom elever som har blitt unntatt av formelle grunner (målrettet undervisning, spesialundervisning) og elever som ikke stiller. Oslo har en stor gruppe elever i første kategori. I Finnmark er det mye mindre formelt fravær. Testene avslører regionale forskjeller. De større byene, med unntak av Drammen og Fredrikstad, scorer over gjennomsnittet på alle tester., Den gjennomsnittlige poengsummen til Norge og de til dels store regionale forskjellene trekker ned fra 3 til 2.

6. Tilgang for barn med nedsatt funksjonsevne

Dashbordpoeng: 2/3

Selv om Norge på et OECD-nivå gjør det relativt bra i målinger av tilgang på utdanning er det høyere risiko for noen grupper. Her trengs det egne mål. En analyse utført av Norsk Handikapforbund og forskningsinstituttet IRIS i 2014 viste at 80 prosent av norske skoler tilbyr utilstrekkelig tilgang for elever med funksjonshemninger (Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2013). Den supplerende rapporten fra Likestillings- og diskrimineringsombudet til Utvalget for rettigheter til funksjonshemmede kommenterte IRIS-studien, og understreket at sannsynligheten for å overholde retten til tilgang på skolene var svært lav på grunn av gamle skolebygg og manglende oppgraderinger. utfordringene med deltakelse i utdanning ble også fremhevet i en tilleggsrapport til BK i 2017 (Forum for barnekonvensjonen, 2017).

En indikator er ikke ideell, særlig fordi det ikke måles jevnlig. utfordringen er at det ikke finnes gode, stabile indikatorer på tross av at barn med nedsatt funksjonsevne møter mange barrierer i tilgangen til utdanning. Tøssebro og Wendelborg (2019) viser at det er store variasjoner i tilgangen på tjenester for barn med nedsatt utviklingsevne. Selv om barn starter med relativt høy deltakelse i klassen, synker denne med alderen. Derfor har vi valgt en strukturell indikator på

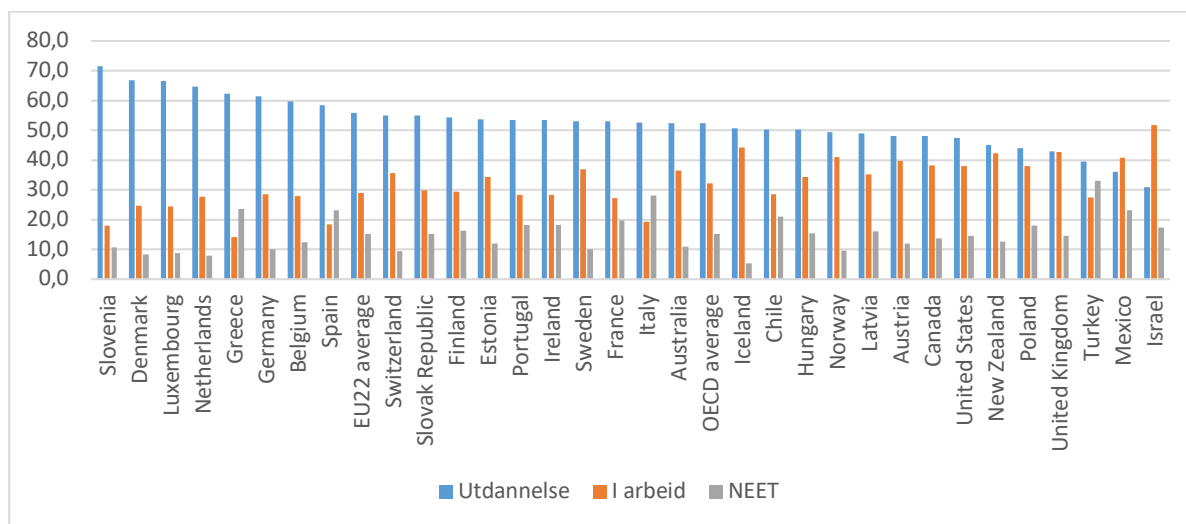
tilgang som et utgangspunkt. En undersøkelse over foreldres erfaringer samlet inn over tid vil være et godt tilleggsmål på tilgang. Rapportene markerer behovet for mer konsistente og tidsbaserte data. Nedslående resultater i den omfattende undersøkelsen fra IRIS og tall fra Tøssebro og Wendelborg (2019), samt mangel på data tyder på at tilgangen for barn med utviklingshemninger er inkonsekvent og for dårlig. Dermed får Norge en middels score med 2/3 dashbordpoeng.

7. Frafall

Dashbordpoeng: 2/3

Artikkel 28(1)(e) slår fast at stater skal «treffe tiltak for å oppmuntre til regelmessig skolegang og for å redusere antallet av dem som ikke fullfører skolegangen» OECD måler om ungdom fortsetter med utdanning og sysselsetting, eller om de ikke er under utdanning, i arbeid eller i praksis (NEET-indikatoren; «not in education, employment, or training»). Gitt utdanningens obligatoriske karakter (se BK artikkel 28) inkluderer målingen ungdom fra 18–24 år, men kan ikke aggregeres ned på år. I Norge er 10 prosent av unge i NEET-kategorien. Selv om dette er under OECD-gjennomsnittet, ligger Norge på sjetteplass.

Figur 7.1: Andel 18–24-åring i utdanning / ikke i utdanning, etter arbeidsstatus

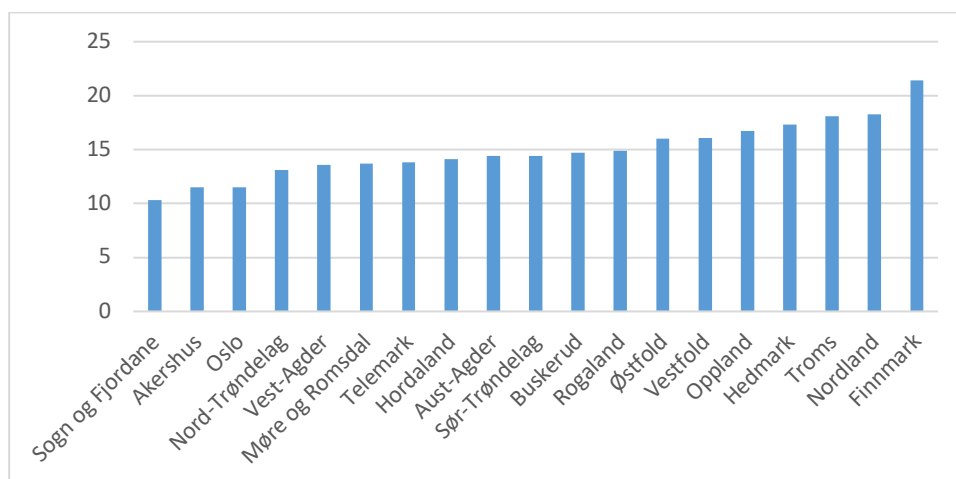
Kilde: OECD (2016)

Som vi kan se av Figur 7.2 er det betydelige variasjoner innad i Norge: 10 prosent i enkelte fylker og over 20 prosent i andre fylker. Hvis vi ser samlet på frafallstatistikken gjør Norge det komparativt bra når det gjelder andelen unge mellom 18 og 24 år som ikke er i arbeid eller under utdanning. Samtidig er det fortsatt nærmere 10 prosent som faller i denne kategorien. Dette er ganske høyt i et velstående land med en lav arbeidsledighetsrate, (på tross av høye krav til kompetanse i arbeidsmarkedet.) I lys av kravet om at stater skal oppfylle konvensjonen «i størst mulig utstrekning innenfor de ressurser de har til rådighet»⁴⁵ I tillegg er det store regionale

⁴⁵ BK artikkel 4

forskjeller. Plassering som nummer seks og til dels store regionale forskjeller trekker Norge ned til 2 dashbordpoeng.

Figur 7.2: Prosentvis frafall videregående skole

Kilde: SSB (2018)

8. Barn i barnehage

Dashbordpoeng: 2.5/3

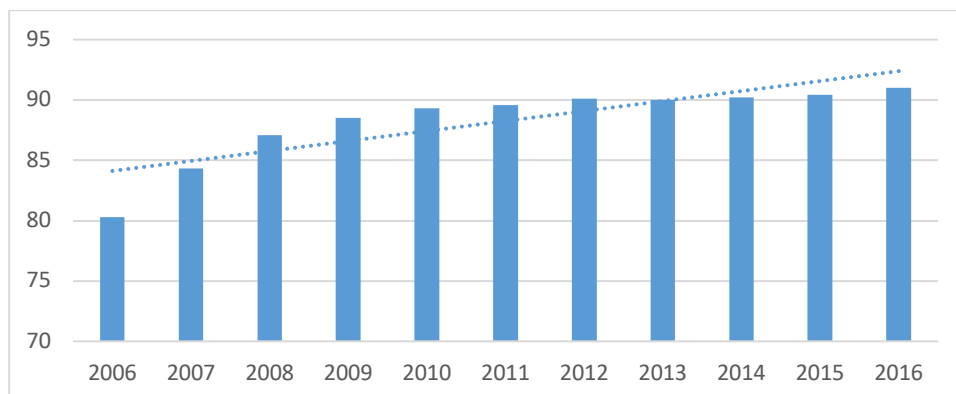
Tilgang til tidlig utdanning er delvis anerkjent i BK. Artikkel 18 krever eksplisitt barnehage for arbeidende foreldre og at stater må gi «bistand til foreldre og verger når de utfører sine plikter som barneoppdragere, og de skal sørge for utvikling av institusjoner, ordninger og tjenester innen barneomsorg.»⁴⁶ Barnehage kan være et svært viktig middel for å øke likestilling, og barnekomiteen har oppmuntret stater i denne retningen (Drange 2018).⁴⁷

Som vi kan se av figur 8 nedenfor gikk mer enn 90 prosent av norske barn mellom 1 og 5 år i barnehage i 2016. Siden 2006 har det vært en betydelig økning i deltakelsen, opp fra 80 prosent. Som diskutert i Drange (2018) presterer ikke Norge like godt i sammenligninger med barn opptil 3 år. I tillegg er deltakelsen i barnehage blant barn med innvandrerbakgrunn noe lavere på 75% i aldersgruppen 1-5 år (Folkehelseinstituttet 2018a). Selv om kvaliteten på barnehagene ikke kan fanges opp av denne indikatoren, får Norge 2,5 poeng, med trekk for den relativt lave deltakelsen for minoritetspråklige barn.

⁴⁶ Barnekonvensjonen art. 18(2).

⁴⁷ Stater blir jevnlig påminnet om disse kravene av Barnekomiteen, blant annet i Generell Kommentar Nr. 7 om tidlig barndom (Early Childhood) (§15, 21 og 30).

Figur 8: Andel barn i barnehage 1–5 år

Kilde: SSB (2018)

(D) Helse/sikkerhet

Barnekonvensjonen artikkel 24 gir barn rett til «den høyest oppnåelige helsestandard og til behandlingstilbud for sykdom og rehabilitering». Innenfor denne tematikken har vi valgt ut én indikator på selvmord, én på tilgang til helsesykepleier, én på overvekt og én på psykisk helse. Utvalget er begrunnet i et forsøk på å dekke både fysisk og psykisk helse, helseproblemer som er særlig relevante i industrialiserte land og indikatorer som åpner for sammenligning mellom land. Førstnevnte indikator er valgt ut som et mål på mangelfull oppfølging av barn og som et mål på reduksjon av barnedødelighet og oppfølging av barns helse. Tilgang til helsesykepleier er tatt med ettersom det er et lavterskeltilbud til barn uavhengig av foreldre og en viktig faktor når det gjelder tilgang til primærhelsetjenesten. Overvekt blant barn har vært et økende problem, og indikatoren er valgt ut som et mål på feilernæring. Den siste indikatoren på helse er psykisk helse, uttrykt ved angst og depresjon hos ungdom. Også andre indikatorer i rapporten har innslag av helseproblematikk (mobbing, fattigdom og LGBT-rettigheter).

9. Selvmord

Dashbordpoeng: 2/3

De nordiske landene er ofte rangert høyt i indekser på livstilfredshet, menneskelig utvikling og lykke. De nordiske landene scorer imidlertid også relativt høyt på selvmordsrater. Selv om offisielle selvmordsrater kan være problematiske på grunn av feilrapportering, kan de gi en indikasjon på befolkningens psykiske velvære.

Verdens helseorganisasjon (WHO) og OECD har samlet data om selvmordsrater blant tenåringer over flere tidsperioder. Det siste datasettet med informasjon om alle skandinaviske land går imidlertid tilbake til 2012. Det kan derfor være noen endringer i ratene. Sammenlignet med land i OECD scorer de nordiske landene under gjennomsnittet, det vil si at de har en høyere grad av selvmord blant tenåringer. Selv om frekvensen i Norge ser ut til å synke, er den fortsatt relativt høy. Men Norge har forbedret seg kraftig fra 1990 og 2000 – da tenåringssevmord forekom

nesten dobbelt så ofte som i 2012. Sammenlignet med andre OECD-land får Norge en poengsum på 2.

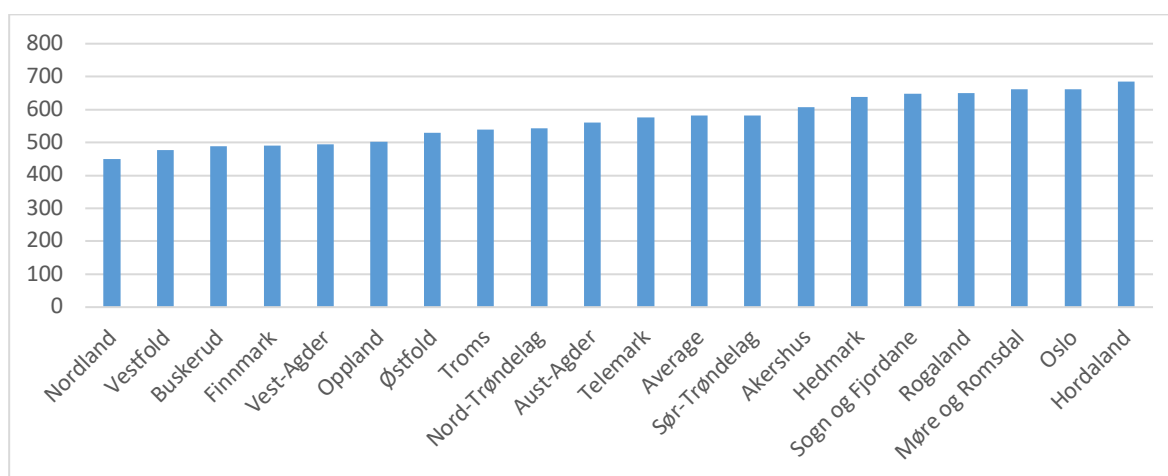
10. Helsesykepleier

Dashbordpoeng: 2.5/3

Tilstedeværelse av helsesykepleiere i skolen er ikke en eksplisitt rett i BK, hverken for helse eller skole. Likevel anbefales School Nurses International at det bør være helsesykepleiere på alle skoler for å fremme både fysisk og psykisk helse og flere land rapporterer bruk av helsesykepleiere i sine rapporter til barnekomiteen. Strunk (2008) peker på at deres tilstedeværelse kan ha en god effekt på barns helse.

I Norge har helsesykepleiere daglig eller ukentlig tilstedeværelse på skolene. Det anbefalte antallet barn per helsesykepleier er 286. Dette er høyere enn normalen (se Baltag m.fl. 2015). Figur 10 nedenfor viser antall elever per helsesykepleier i grunnskolen i de forskjellige fylkene. Ingen av fylkene er nær det anbefalte antallet, Tallene er ikke disaggregert per skole, så man kan anta at noen skoler er nærmere å oppfylle målet enn andre. Likevel er den overordnede tendensen at det er for få helsesykepleiere tilknyttet grunnskolen. Avviket fra anbefalt antall elever per helsesykepleier og de regionale forskjellene gjør at Norge får en poengsum på 2,5.

Figur 10.1 Elever per helsesykepleiere i grunnskolen

Kilde: SSB (2017)⁴⁸

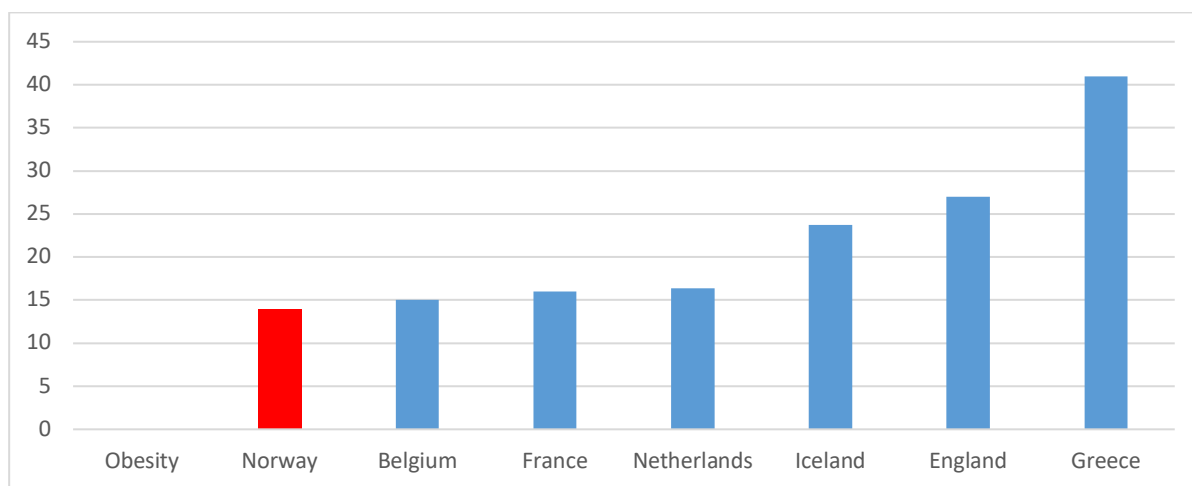
⁴⁸ Data fra SSB: <http://www.ssb.no/a/barnogunge/2017/tabeller/skole/skoleo100.html> (lastet ned 6.2.2018); Haugen og Hartvedt (2016)

11. Overvekt

Dashbordpoeng: 2/3

I dag dør flere mennesker av fedme enn underernæring. Sistnevnte er imidlertid umiddelbart dødeligere for barn enn voksne, men fedme fører med seg flere utfordringer for barns helse, og disse utfordringene kan forsterkes gjennom livet. Fedme har økt i alle land, inkludert Norge, men sammenligning på tvers av land er utfordrende da barns vekt måles i ulike aldre. Figur 11 sammenligner barn mellom 10 og 12 år i land med data for disse alderstrinnene. Dette tyder på at Norge ligger i den nedre enden av den komparative skalaen. 14 prosent av barn i Norge er betydelig overvektige eller overvektige, og i noen regioner i Norge er prosentandelen dobbelt så høy (Folkehelseinstitutt, 2014; Biehl et al, 2013). Dette trekker ned poengsummen fra 3 til 2.

Figur 11. Prosent av barn som er overvektige (inkludert fedme)

Kilde: World Obesity Index (2010)

12. Psykisk helse

Dashbordpoeng: 2/3

Artikkel 24 i BK krever at alle stater skal sikre full gjennomføring av retten 'til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard.'⁴⁹ Komiteen har uttrykt bekymring over økning i psykisk sykdom blant ungdom, derunder depresjon, selvsikning og selvmord.⁵⁰ I august 2018 satte BBC spørsmålstegn ved at Norden har verdens lykkeligste befolkning, på bakgrunn av en ny rapport fra Nordisk råd som oppgir tall på psykisk sykdom blant unge i regionen (Boseley, 2018). Dataene som det vises til, peker på at det er en stor del unge som lider (suffering) eller sliter (struggling) (Andreasson 2018).

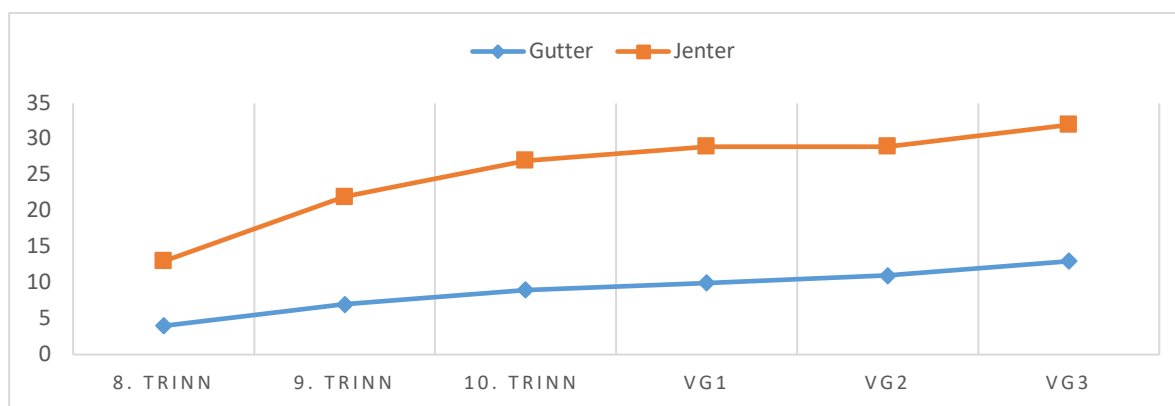
Ungdata samler inn informasjon om angst og depresjon hos unge. Som vi kan se av figur 12, har nesten 30 prosent av jenter på siste året i videregående skole (VG3) depressive symptomer (Bakken 2017). Dette er en dobling sammenlignet med jenter på 8. trinn. Som med alle

⁴⁹ Barnekonvensjonen artikkel 24(1).

⁵⁰ *General comment No. 15 on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health*, UN doc. CRC/C/GC/1 (2013), para. 38.

spørreundersøkelser skal man selvfølgelig være obs på feilrapportering. Sammenlignet med tall fra Folkehelseinstituttet (2018b), er tallet betydelig høyere enn andelen som behandles av barne- og ungdomspsykiologien (5%). Likevel er den høye andelen jenter som rapporterer om depressive symptomer, samt forskjellen mellom jenter og gutter, noe som bør følges med på. Samtidig viser undersøkelsen fra The Happiness Research Institute om psykisk helse i Norden, at Norge er blant de dårligste i Norden, men at vi gjør det komparativt bra sammenlignet med Tyskland, Storbritannia, Frankrike og Russland (Andreassen 2018:15). Selv om Norge får topp poengsum i OECD-perspektiv, trekker den høye andelen unge med psykiske helseplager og forskjellen mellom gutter og jenter ned til 2.

Figur 12: Andel gutter og jenter med depressive symptomer, fra 8. trinn til VG3

Kilde: NOVA (2017)

(E) Beskyttelse

Et særlig behov for beskyttelse og tiltak er et av hovedmålene med BK, spesifisert i konvensjonens innledning. Beskyttelse er også et viktig element i statens ansvar, blant annet forstått som beskyttelse av barnets trivsel (artikkel 3), privatliv og familieliv (artikkel 15), mot vold (artikkel 19) og i barnevern (artikkel 20). I denne analysen er det blitt lagt vekt på barnevern (omplussing fra hjem), drap, mobbing og uønsket seksuell oppmerksomhet. Vektleggingen av statens ansvar for å beskytte barn som fjernes fra hjemmet, samt behov for særlige beskyttelsestiltak, kommer til uttrykk i indikatoren om barnevern. Drap brukes som mål på statens evne til å beskytte barns rett til liv og behov for beskyttelse. Mobbing, nettmobbing og uønsket seksuell oppmerksomhet er valgt som mål på beskyttelse mot vold og trivsel, men kan også ses i sammenheng med indikatorene på helse (og utdanning).

13. Barnevern

Dashbordpoeng: 2/3

Selv om barnevernet gjør det godt i internasjonale sammenligninger,⁵¹ er det hardt kritisert, da særlig knyttet til antall barn som fjernes fra familiene sine. I de senere årene (2015 og 2016, samt 2017 og 2018) har det vært et enormt opprør i både sosiale og tradisjonelle medier. Kritikken av norsk barnevern har gått verden rundt, og «barnevernet» har blitt etablert som et nedsettende begrep for et barnevernssystem som blander seg for mye inn i familiens sfære. Kritikken har kommet fra borgere og sivilsamfunnsorganisasjoner, fra FNs barnekomité og ulike offentlige organer, privatpersoner og organisasjoner (for eksempel Lewis, 2015; Whewell, 2016; se også del 2 ovenfor). Mange andre mener at kritikken har blitt overdrevet (Øverlien, Hafstad, Myhre og Skjørten, 2018).

Det er vanskelig å sammenligne hvordan barneverntjenester utføres i ulike land, da tjenestetilbudet ikke måles med jevne mellomrom. Land må finne den rette balansen mellom å flytte barn og tilby alternativ omsorg av god kvalitet, og gi tilstrekkelig støtte til foreldrene slik at barn kan forbli i sine familier. Sammenligningsstatistikk tar ikke opp denne optimaliseringsgrensen. Dessuten har Falch-Eriksen og Skivenes (2019) foreslått at man ikke kan sammenligne avanserte velferdsstater med mer liberale stater (for eksempel USA og England), fordi de har en annen tradisjon og forutsetning knyttet til optimaliseringsgrensen.

Sammenlignet med åtte høyinntektsland med sammenlignbare systemer kommer Norge ut på topp fem i antall barn som fjernes fra familien, se tabell 13 under. Dette må ikke flytte oppmerksomheten fra det faktum at det er store variasjoner i antall barn som fjernes fra familien. Frekvensen i Norge er lik andre avanserte velferdsstater.

Tabell 13. Antall barn (0–17 år) fjernet fra familien ved slutten av året etter land (2016)

Land	År	Barn fjernet fra hjemmet, per 1000 barn	Antall barn fjernet fra hjemmet (2016)
Switzerland ⁵² – Sveits	2012	793 (10.4)	
Norge	2013	11,405 (10.1)	15865 (14.07)
Finland	2012	10,365 (9.6)	
Tyskland	2012	118,530 (9)	
Sverige	2012	15,646 (8.2)	30510 (13.97)
England	2013 (March)	68,110 (6)	
Irland	2012	6,332 (5.5)	
USA, Massachusetts	2012 (2013)	7,302 (5.2) (398,482 (5.4))	

⁵¹ Når det gjelder barnevern er Norge rangert på 9. plass i Kids Rights Index, selv der indikatorene er barne- og ungdomsarbeid, fødselsrate og fødselsregistrering. Disse varierer ikke mye i de største landene og er ikke spesielt relevante for kjernetematikken i barnevern.

⁵² Cantons Basel-Landschaft & Basel-Stadt only, and entries per year for involuntary and voluntary placements.

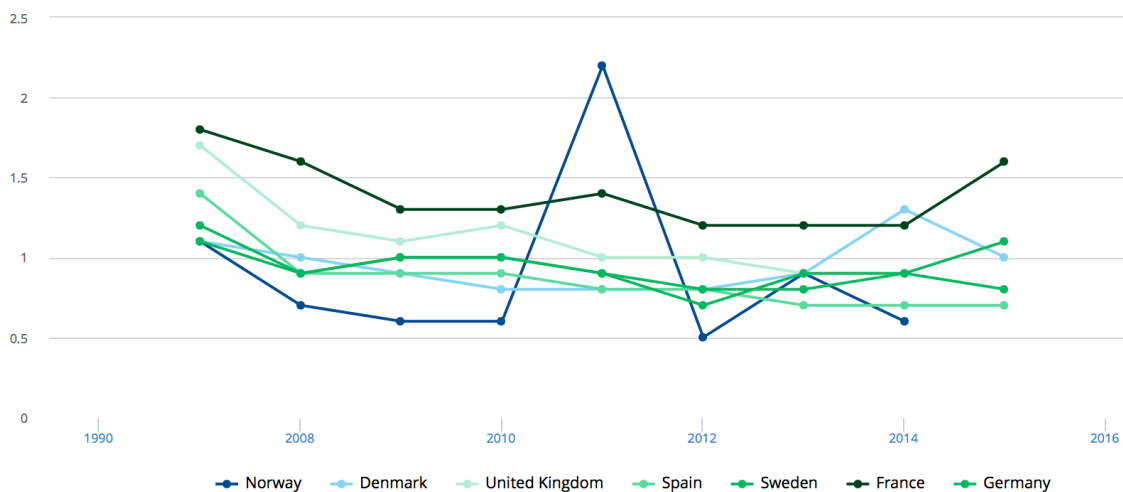
Det er også betydelig variasjon mellom fylkeskommunene i Norge. En mulig forklaring på dette kan være at politiske føringer ikke blir brukt på lik måte over hele landet (Falch-Eriksen og Skivenes, 2019). Med store variasjoner i utfall på viktige avgjørelser kan barn innenfor det samme systemet oppleve svært forskjellig behandling. Falch-Eriksen og Skivenes (2019) bemerker også at det er stort antall barn med innvandrerbakgrunn som fjernes fra familien sin. Det er vanskelig å vurdere om antall barn som fjernes fra familien er i tråd med, eller brudd på barnekonvensjonen. Men, den store interne variasjonen og inkonsekvensen senker poengsummen til 2.

14. Drap

Dashbordpoeng: 3/3

Drapsrate er et godt mål for beskyttelse av retten til liv og oppfyllelse av retten til helse. Dataene er innhentet av FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) og WHO⁵³ og er mest anerkjent når det gjelder internasjonale indikatorer på drap og selvmord, målt etter pålitelighet og validitet. Figur 14 viser at Norge har en lavere rate enn de fleste naboland og store europeiske stater. Unntaket er 2011 på grunn av terrorangrepet 22. juli, der det hovedsakelig var barn som ble drept. Sammenligningen med utvalgte OECD-land gir Norge full poengsum på denne indikatoren.

Figur 14. Overlagt drap per 100 000

Kilde: World Development Indicators

⁵³ Dataene inkluderer selvmord.

15. Mobbing

Dashbordpoeng: 2/3

Mobbing er en utfordring når stater skal sikre lik tilgang til utdanning for alle. I generell kommentar 1 fra barnekomiteen spesifiseres det at: «En skole som tillater mobbing eller annen voldelig og utelukkende praksis, oppfyller ikke kravene i artikkel 29 nr. 1.»⁵⁴ Opplæringsloven etablerer også en plikt til å sikre et trygt læringsmiljø.⁵⁵ De formelle kravene om beskyttelse mot mobbing må overholdes, men rapporter fra elever avslører at mobbing fortsatt er et problem (Wendelborg, 2018).⁵⁶

Mobbing har vært i søkelyset i mange år i Norge, og temaet er hyppig omtalt i media. Utdanningsdirektoratet bestiller hvert år en studie av skolemiljøet, herunder mobbing.⁵⁷ Deltakelsen er høy. I 2018 deltok 76 prosent av alle elever mellom 5. klasse og siste året på videregående. Figur 15.1 viser utviklingen av andel barn som rapporterer at de blir mobbet to til tre ganger i måneden. I 2018 svarer 4,6 prosent av barna som deltar i undersøkelsen at de blir mobbet to til tre ganger i måneden eller mer. Det kan se ut som om at det var en nedgang i mobbing fra 2013 til 2015, men en økning fra 2015 til 2017 og en justering i 2018 (Wendelborg 2019). Her er det viktig å merke seg at spørsmålene i Elevundersøkelsen ble endret i 2013, og at det kan ha påvirket svarene, og dermed også den positive trenden (Wendelborg 2018: 8). Andelen barn som rapporterer at de blir mobbet to til tre ganger i måneden synker med alderen (Wendelborg 2019:7). Samtidig ser vi at eldre barn i større grad melder om mobbing på nett og uønsket seksuell oppmerksomhet, se indikator 16 og 17 under.

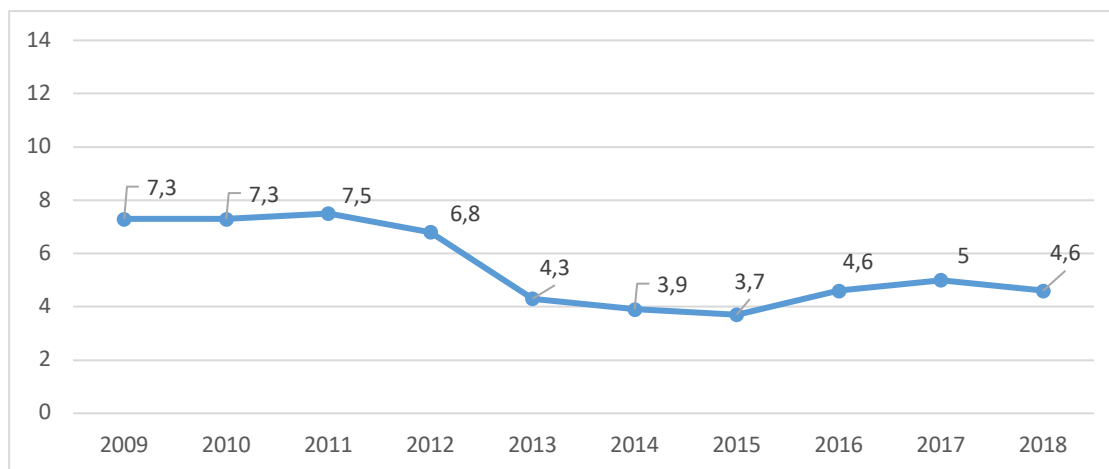
⁵⁴ General Comment No. 1, § 19, se også Lile (2018).

⁵⁵ Opplæringsloven § 9a-3 og § 9a-4.

⁵⁶ Data innhentet av Child Helpline International (2013), et internasjonalt nettverk for hjelpetelefoner for barn, viser at majoriteten av de som ringer hjelpetelefoner i Norge har blitt mobbet. Ettersom dataene speiler de som aktivt ringer inn for å snakke om problemene sine, bør ikke dataene ses på som en refleksjon av den generelle situasjonen. Likevel er det en indikasjon på at mange fortsatt blir utsatt for fysisk eller psykisk mobbing.

⁵⁷ Selv om Elevundersøkelsen i hovedsak tar for seg skolemiljøet, vil mobbing også foregå utenfor skolens rammer.

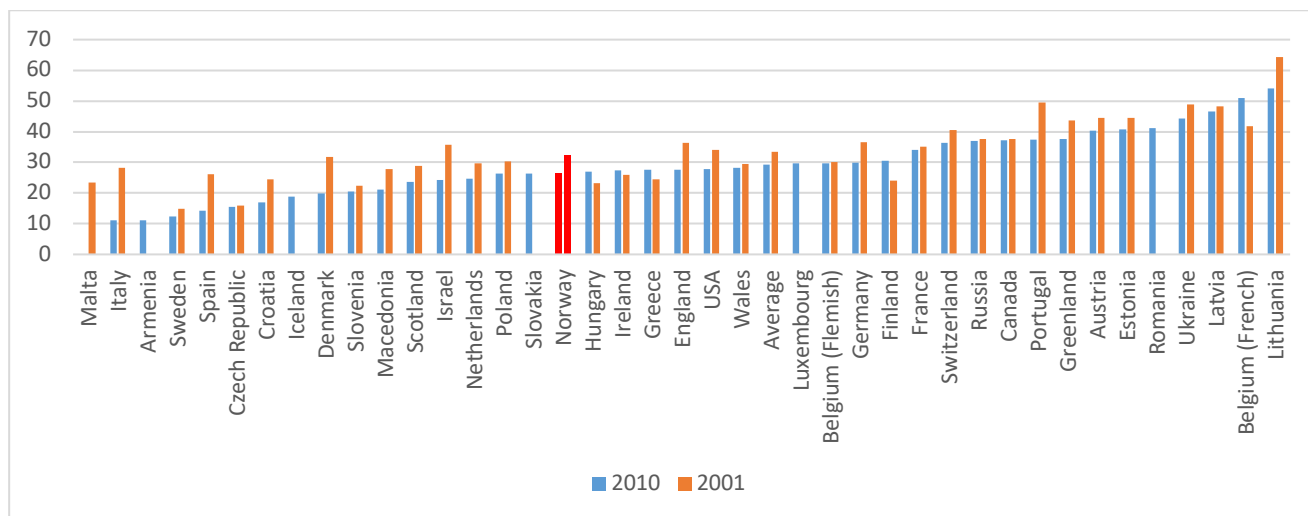
Figur 15.1 Andel barn som oppgir at de mobbes to til tre ganger i måneden eller mer i perioden 2008–2017

Kilde: Wendelborg (2018)

PISA-testen samler også informasjon om hvordan barn opplever skolemiljøet, inkludert følelsen av å føle seg utenfor og utilpass (OECD 2015). I 2015 svarte ca. 5100 norske elever på spørsmål om sine egne erfaringer/opplevelser på skolen. 11,9 prosent av respondentene føler seg som en *outsider* på skolen, og 17,2 prosent føler seg utilpass. Dette er ikke direkte spørsmål om mobbing, men det gir et bilde på andelen elever som ikke føler seg inkludert i skolemiljøet. Tallene fra de andre nordiske landene er svært like. Med unntak av Sverige scorer Norden litt bedre enn gjennomsnittet. Av de over 483 000 elevene som besvarte spørsmålet om å føle seg som en outsider, rapporterte 18,2 prosent at de var enige i uttalelsen. En tilsvarende prosentandel, 20,1 prosent, svarte at de følte seg utilpasse. Verdens helseorganisasjon samler også inn data om mobbing av barn gjennom sin undersøkelse «Health Behavior in School-Aged Children» (HBSC). Som vi kan se av figur 15.2 under, har mobbing i Norge gått ned fra 2001 til 2010, men Norge har fortsatt har en vei å gå sammenlignet med andre land i Europa. Samtidig må vi bemerke at andelen barn som sier de blir mobbet er mye høyere i denne undersøkelsen enn i de andre. Den er likevel med for å vise variasjonen i hvordan Norge ligger sammenlignet med andre land.

Figur 15.2 Mobbing av barn over hele Europa

Kilde: Health Behavior in School-Aged Children (2017)

Ifølge tall fra HBSC og Elevundersøkelsen har andelen barn som melder om mobbing gått ned det siste tiåret. Men, som problematisert over, kan noe av nedgangen nasjonalt være et resultat av omformulering av spørsmål. Norges gjennomsnittlige poengsum i en Europeisk kontekst sammen med en økende andel barn som melder om mobbing i den nasjonale undersøkelsen, gjør at Norge får en middels poengsum.

16. Nettmobbing

Dashbordpoeng: 2.5/3

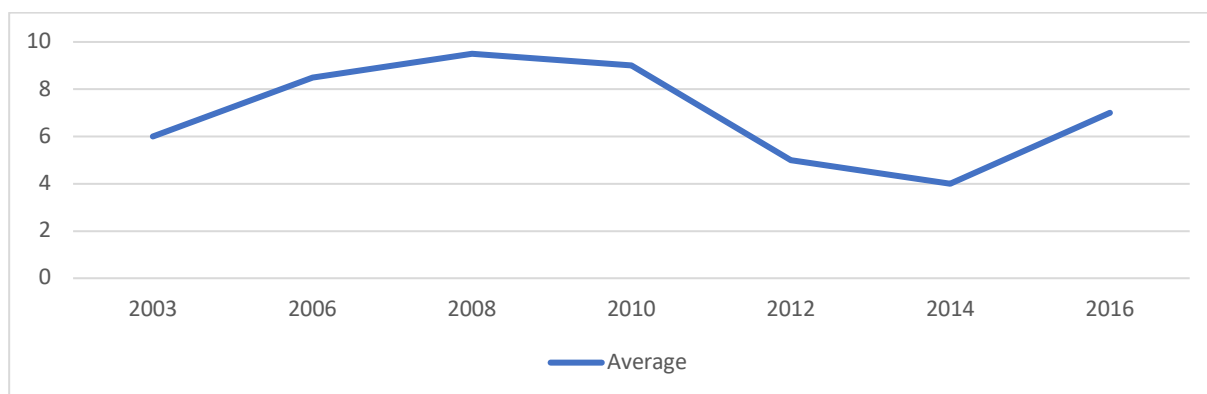
For mange barn har mobbing flyttet seg fra det fysiske til det virtuelle. Det har vært en gradvis økning i antall barn som har tilgang til teknologiske verktøy, slik som mobiltelefoner, datamaskiner, nettbrett osv. I årsrapporten om barn og media rapporterer Medietilsynet at 97 prosent av barna i alderen 9–16 år har tilgang til mobiltelefoner hjemme. Dette har økt med mer enn 20 prosent siden 2012 (Medietilsynet 2017). 85 prosent har tilgang til en datamaskin, og 85 prosent har tilgang til nettbrett. Økning i tilgangen har blitt fulgt med en økning i mobbing på/via internett.

I 2016 hadde 7 prosent av barn vært ofre for mobbing på nett (Medietilsynet 2017: 58).⁵⁸ Tallene fra *Elevundersøkelsen* er noe lavere. Her svarte 2 prosent av de spurte at de ble utsatt for nettmobbing månedlig, mens ytterligere 8 prosent har sjelden opplevd det (Wendelborg 2018). Tidsdata om nettmobbing er noe inkonsekvent ettersom det har vært en rask utvikling i programmer for kommunikasjon på datamaskiner, mobiltelefoner og nettbrett. *Barn og medierundersøkelsen* endret spørsmålene mellom 2010 og 2012, samt 2014 og 2016, noe som gjør det litt vanskelig å sammenligne.

⁵⁸ Tall fra 2018 er ikke publisert i rapport.

Vi kan imidlertid fortsatt se noen trender i de tilgjengelige dataene, frem til spørsmålene ble endret og etter. Figur 16 viser utviklingen av mobbing i chatterom (både på datamaskin og mobiltelefon) fra 2003 til 2010, og nettmobbing fra 2012 til 2016. Dataene tyder på en nedgang i 2012 og 2014, men antall barn som rapporterer om å bli mobbet på nettet, øker igjen i 2016. Medietilsynet rapporterer at antall barn som opplever mobbing, er ganske stabilt. Endringen fra 2010 til 2012 kan skyldes endringen i spørsmål. I rapporten sin forklarer Medietilsynet økningen i 2016 med en økt andel av 16-åringer som deltar i undersøkelsen, da eldre barn blir mobbet mer på nett (Medietilsynet 2018: 58).

Figur 16: Mobbing i chatterom (2003–2016)

Kilde: Medietilsynet (2018)

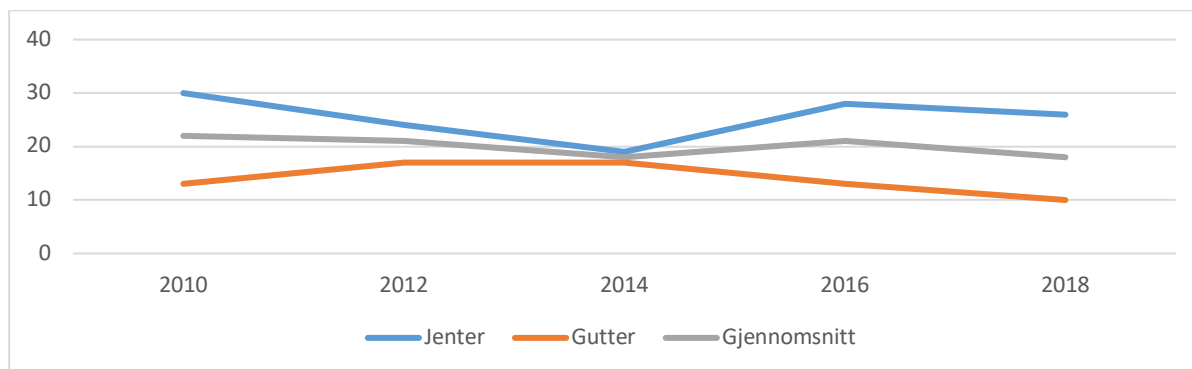
Som Medietilsynet rapporterer, er det flere eldre barn som blir mobbet på nett. Selv om økningen i mobbing fra 2014 til 2016 forklares av Medietilsynet med en økning i andelen 16-åringer som deltar i undersøkelsen, er det likevel problematisk at rundt 7 prosent opplever mobbing på nett. Dette trekker ned fra 3 til 2,5.

17. Uønsket seksuell oppmerksomhet

Dashbordpoeng: 1.5/3

Barna rapporterer også om uønskede kommentarer av seksuell karakter. Dette kan være forbundet med *grooming* (Medietilsynet 2017: 48). I 2018 deltok 4805 barn i Medietilsynets undersøkelse (Medietilsynet 2018:8). Dataene viser at antall barn utsatt for uønskede seksuelle kommentarer er ganske stabilt på 21 prosent. Men forskjellen mellom gutter og jenter er ganske stor. Figur 17 viser at 30 prosent av jentene i alderen 13–16 år mottok uønskede kommentarer i 2010. I 2016 mottok 28 prosent av jentene og 13 prosent av guttene uønsket seksuell oppmerksomhet. Eldre jenter står imidlertid overfor en særlig risiko. Som 16-åringer har 34 prosent av jentene blitt utsatt for uønskede seksuelle kommentarer i løpet av det siste året (Medietilsynet 2018: 64).

Figur 17: Uønskede seksuelle kommentarer

Kilde: Medietilsynet (2018)

Det er også nyttig å måle tallene og endringene i uønsket seksuell oppmerksomhet på nett. Vi har imidlertid ikke vært i stand til å identifisere en passende indikator eller regelmessige målinger på dette. Den store andelen jenter som blir utsatt for uønskede seksuelle kommentarer er påfallende. Andelen gutter som utsettes er også urovekkende. Den høye andelen barn som utsettes for uønskede seksuelle kommentarer og forskjeller mellom gutter og jenter er avgjørende for den lave poengsummen på 1,5.

(F) Frihet

BK og barnekomiteen har vært veldig tydelig på at barn ikke skal utsettes for frihetsberøvelse og at dersom det mot formodning er nødvendig skal forekomme innenfor spesielle rammer.⁵⁹ I artikkel 37 står det at stater skal sikre at 'pågrepelse, frihetsberøvelse eller fengsling av barn skal skje på lovlig måte og skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom'.⁶⁰ I denne rapporten fokuserer vi på barn i fengsel og barn i varetekt for å belyse hvordan barn behandles i politisystemet og identifisere avvik i behandlingen og vurderinger. Indikator 20 under (G) Diskriminering kan sees i sammenheng med 'barn i fengsel' og 'barn i varetekt' som et mål for en spesielt utsatt gruppe (asylbarn).

18. Barn i fengsel

Dashbordpoeng: 3/3

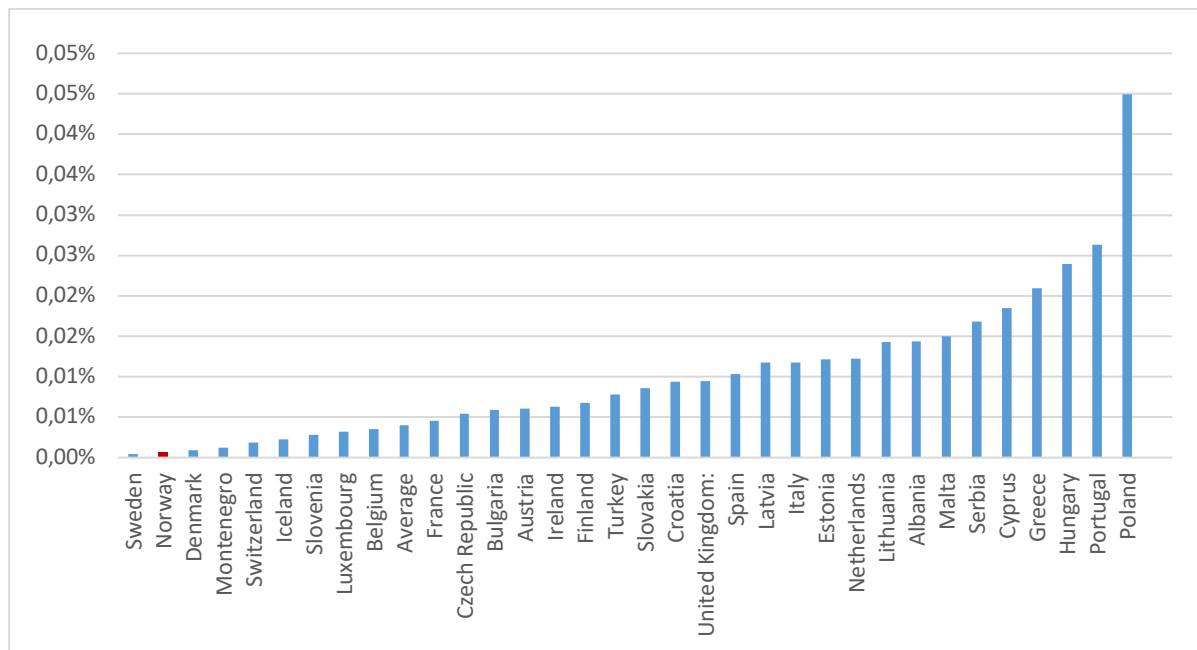
Fengsel den mest langvarige og mest inngripende formen for frihetsberøvelse for barn (Gröning og Sætre, 2019). De bemerker at antall barn i norske fengsler i de siste årene har falt dramatisk. I 2008 var det 24 barn i fengsel, mens i 2014 og 2015 var det kun ett, selv om tallet økte til seks barn i 2016. Fallet tilskrives effekten av juridiske endringer som tar sikte på å redusere antall barn i fengsel. Faktisk ble antallet barn som blir dømt redusert med tre fjerdedeler fra 2002 til 2016. Dette lave tallet gjenspeiles i en rangering forfatterne har utført basert på EUs strafferettsstatistikk for 2013 (det siste året som Norge rapporterte). Det viser andelen av barn i

⁵⁹ Artikkel 37, se også CRC/C/NOR/CO/5-6 §35(b), jfr. CRC/C/NOR/CO/4 § 58.

⁶⁰ Artikkel 37(b). Andre området som kan falle inn under frihet er yringsfrihet (artikkel 13), tanke- og religionsfrihet (artikkel 14) og organisasjonsfrihet (artikkel 15).

fengsel som andel av antall barn (0 til 18 år). Norge er rangert som nummer to etter Sverige. Det lave antallet barn i fengsel og den sammenligningen med OECD-landene gjør at Norge får 3 poeng på barn i fengsel.

Figur 18: Barn i fengsel 2013 (per capita)

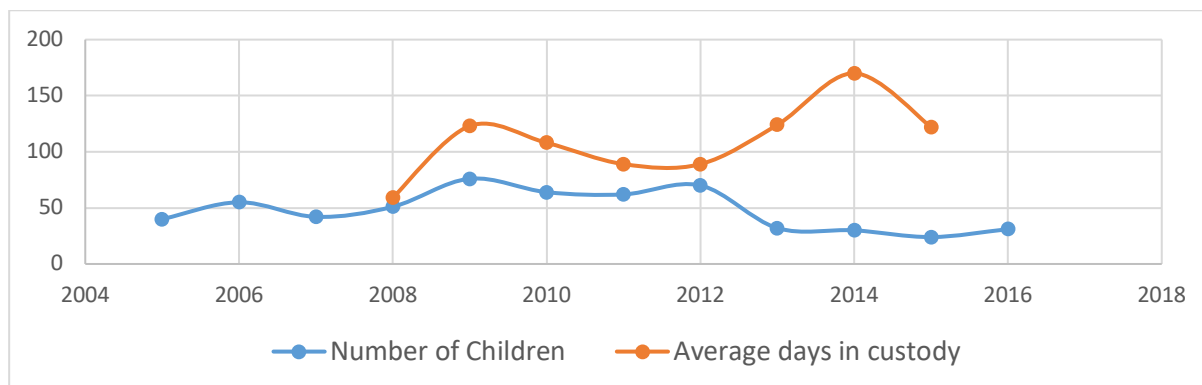
Kilde: EU Criminal Justice Statistics (2016)

19. Barn i varetekt

Dashbordpoeng: 2/3

Rangeringen av antall barn i fengsel ovenfor, der Norge gjør det komparativt bra, har noen utfordringer knyttet til hva som måles. For det første telles ikke antall barn som er dømt til fengsel, kun barn som sitter i fengsel. Det sistnevnte er mye lavere fordi et stort antall barn allerede har sonet ferdig når de får en endelig dom (Gröning og Sætre 2019). Det var antall barn i fengsel Norge inkluderte i sin siste rapport til barnekomiteen. For det andre inkluderes ikke barn i varetekt. Her finner man ofte barn som ikke kan bli dømt til fengsel, men som blir holdt som en del av en arrestasjon eller rettsak. Tallene tar heller ikke hensyn til raseprofilering, eller forhold under soning (herunder isolasjon). Figur 19 viser derfor antall barn i varetekt og gjennomsnittlige dager i varetekt. Tallet er betydelig høyere enn for fengsel, men avtagende. Gjennomsnittlig antall dager i varetekt er imidlertid mer stabilt, varierende rundt 120 dager. En trend synes således å være færre barn, men lengre perioder i varetekt. Disse utfordringene gjør at poengsummen senkes til 2.

Figur 19: Antall barn og gjennomsnittlig antall dager i varetekt

(G) Diskriminering

Ikke-diskriminering er en grunnleggende rett i BK. Stater må etter artikkel 2 respektere og forsikre at ingen barn blir utsatt for diskriminering. Dette gjelder alle typer diskriminering, i forbindelse med rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal, etnisk eller sosial opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annet. Plikten er gjennomgående i alle rettigheter og i en del indikatorer er ikke-diskrimineringsprinsippet innebygd, deriblant barnefattigdom, mobbing, uønsket seksuell oppmerksomhet og barn i fengsel eller varetekt. Samtidig er diskriminering en av de rettighetene som er vanskeligst å måle. Dette fordi tilgjengelig data ofte ikke er disaggregert og fordi det er vanskelig å bevise intensjon eller effekt av diskriminering, i tillegg til at det er vanskelig å sammenligne på tvers av land innenfor kategorier som etnisitet og funksjonshemming. I denne rapporten har vi valgt tre indikatorer på diskriminering, barn som søker asyl, LHBT-rettigheter og toleranse. Andre diskrimineringsgrunner blir delvis fanget opp i andre indikatorer, for eksempel opprinnelsesland (indikator 3), kjønn (indikator 17) og nedsatt funksjonsevne (indikator 8).

20. Barn som søker asyl

Dashbordpoeng: 2/3

Situasjonen til barn som søker asyl (enslige, medfølgende, eller andre) har vært svært omdiskutert i Norge. Eksisterende prosedyrer og regler om innvilgning av asyl og utvisning, samt levekår er sentralt. I de avsluttende merknadene til Norge var barnekomiteen kritisk til behandlingen av asylbarn og kom med innspill som kan være gode grunnlag for måling av oppnåelse. Komiteen trakk frem at barns rett til å bli hørt måtte styrkes i asyl- og utvisningsprosedyrer⁶¹, etterspurte en automatisk revurdering av midlertidige tillatelser (inkludert forlenging)⁶² og anbefalte at barn og deres familier aldri, under noen omstendigheter, skulle sendes tilbake til land med en risiko for uopprettelig skade på barna.⁶³

⁶¹ CRC (2018), para. 14(c).

⁶² Ibid. para. 32(a).

⁶³ Ibid. para. 32(b).

Det finnes tall på antall barn som får innvilget asyl, blir utvist, eller får innvilget midlertidig oppholdstillatelse. Utfordringen med å bruke disse dataene er at de ikke nødvendigvis reflekterer rettighetene i BK. Det finnes eksempelvis ingen rett til asyl i BK. Samtidig har staten en plikt til å vurdere barnets beste for alle barn innenfor sin jurisdiksjon⁶⁴: 'Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn'. Trender i innvilgelse av asyl, eller avslag med utvisning (se for eksempel Eurostat (2018)) kan være en proxy for hvordan en stat følger opp forpliktelsene med å sikre barnets beste i asylprosesser, men utfallene av asylsøknader kan også forklares av individuelle forhold eller endringer i barnets opphavsland. På samme måte kan en vurdere å bruke antall kvoteflyktninger et land er villig til å ta inn som et mål på statens engasjement, men det kan være villedende. Kvoten kan for eksempel økes for å kompensere for, eller maskere en innstramning for de som kommer til landet for å søke asyl.

En annen mulig indikator er en kalkulering av antall asylbarn som blir deportert til land som ikke regnes som trygge av et uavhengig organ som FNs høykommissær for flyktninger eller LandInfo. Norge har blitt kritisert for å ikke forholde seg til anbefalinger fra disse organene i asylsaker. Dette kan være en god indikator på hvor seriøst staten anser trusselen mot barnet. Utfordringen med dette målet er at det ikke er enighet i hvordan sikkerheten i et land (generelt og for barn) skal vurderes, eller hvorvidt det er akseptabelt å sende barn tilbake til en 'trygg sone' i landet de kommer fra selv om de ikke har noen tilknytning til området (for eksempel Kabul i Afghanistan). På tross av disse utfordringene mener vi at det ville være nyttig med en slik indikator på hvor villig en stat er til å innfri rettigheter knyttet til asyl.

Når det kommer til forholdene for asylbarn i Norge hadde barnekomiteen en rekke anbefalinger. De etterlyste en etterforskning av barn som forsvinner fra mottakssentre, anmodet at barn og deres familier skal oppholde seg så kort som mulig på mottakssentre, anbefalte en økning i ressurser til mottakssentre for å oppnå at forholdene der er gode nok, fastslo at barn ikke kan fengsles på bakgrunn av asyl- eller innvandringsstatus og understrekte at enslige mindreårige asylsøkere skal motta god behandling i alle kommuner.⁶⁵ For disse områdene er det mulig å identifisere indikatorer som passer bedre til barns rettigheter. Utfordringen er at vi mangler gode, systematiske data samlet inn over tid.

Vi foreslår derfor to indikatorer som omfatter asylbarn. Den ene fokuserer på psykisk helse, den andre på frihet. Stortingsmeldingen *Barn på flukt*⁶⁶ satt barns levekår på agendaen. På bestilling fra justisdepartementet og barne- og omsorgsdepartementet⁶⁷ gjennomførte NTNU Samfunnsforskning (i samarbeid med Høyskolen i Nord-Trøndelag og By- og regionforskningsinstitutt (NIBR)) en undersøkelse av levekår for asylbarn. Rapporten (Berg og Rose Tronstad

⁶⁴ Artikkel 3§1

⁶⁵ Ibid. para. 32(b), (c), (e), (f) and (g).

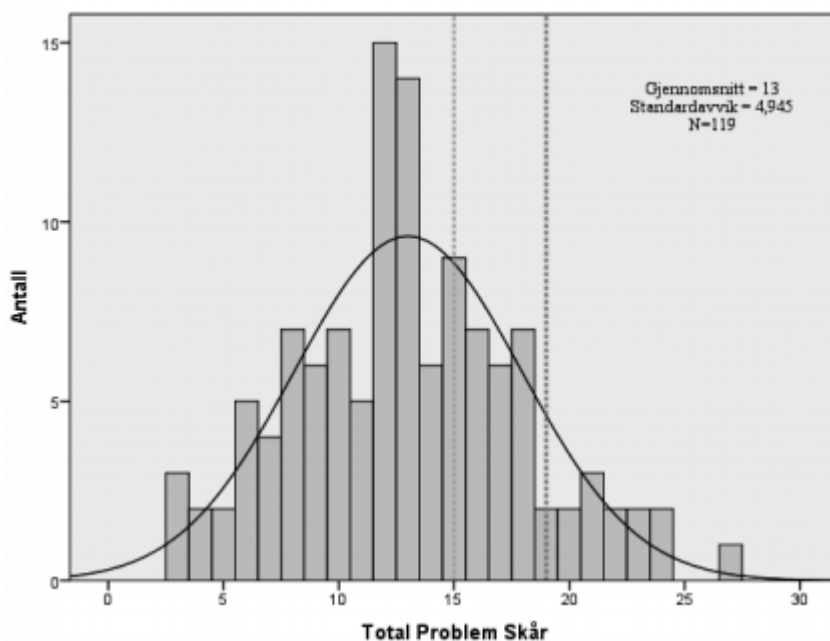
⁶⁶ Se Meld. St. 27 2011-2012 'Barn på flukt'.

⁶⁷ Den gang barne-, likestillings- og integreringsdepartementet

(red), 2015) er den første på feltet og kombinerer kvalitative og kvantitative data. Metodene i rapporten er et godt utgangspunkt for å få på plass en systematisk innsamling av data om levekår for asylbarn. Forfatterne anbefaler SSB å følge opp dette arbeidet.

Rapporten inneholder data om deltakelse i samfunnet (skole, barnehage, helsevesen etc.) og psykisk helse blant barn som søker asyl. Den trekker frem en rekke utfordringer. En overordnet bekymring blant barn som søker asyl er usikkerheten knyttet til hvorvidt de får innvilget asyl eller ikke (Berg og Rose Tronstad, 2015:166). Rapporten anvender spørreskjemaet 'Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)' (styrker- og utfordringsspørreskjema) som måler psykisk helse blant asylbarn. Ettersom det inneholder en rekke sentrale aspekter ved barns levekår har vi valgt å bruke det som en proxy for levekår for asylbarn (og samtidig som et mål på hvorvidt asylprosessen er rettferdig som etterspurt av barnekomitten). En poengsum på opptil 15 regnes som normal, mens en sum over 15 (og særlig over 20) regnes som kritisk. Figur 20a viser fordelingen av poengsum for barn som søker asyl i Norge. Som vi kan se av figuren er andelen barn med psykiske problemer ganske høy (Berg og Rose Tronstad, 2015: 41-42). Denne undersøkelsen kan gjennomføres jevnlig og på den måte gi et godt bilde på hvordan barn som søker asyl i Norge har det. Samtidig kan den settes sammen med indikator 1 om barns levekår i Norge for å gi et mer nyansert og disaggregert bilde over hvordan barn har det.

Figur 20a. Barn som søker asyl i Norge, SDQ poengsum

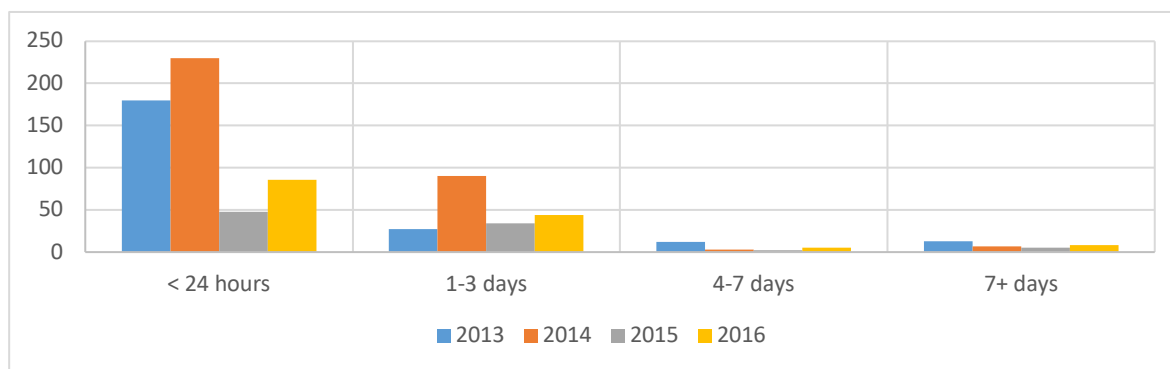

Kilde: Berg og Rose Tronstad, 2015:41

Den andre indikatoren tar for seg fengsling av barn. Flertallet av barn som tvangssendes eller tvangsreturneres fra Norge (for eksempel asylsøkere med avslag), blir kun arrestert og ikke fengslet. Flere statlige kilder om bruk av arrestasjon og fengsling av familier med barn i henhold til utlendingsloven understreker at familier nesten utelukkende blir arrestert når deportasjon kan gjennomføres raskt.⁶⁸ Som det fremgår av figur 20, har et betydelig antall barn blitt holdt i mer enn 24 timer, til tross for gjentatte advarsler om de skadelige effektene for barnet (Aasgaard og Langford, 2019). I 2013 og 2014 var tallet særlig høyt. Vi så en nedgang i 2015 og 2016, men det er bemerkelsesverdig at barnekomiteen krevde at ingen barn skal fengsles på bakgrunn av deres innvandringsstatus.⁶⁹ Etter at det i 2018 ble bestemt at ingen barn skal være på Trandum, kunne en tro at ingen barn ble fengslet, men det kommer nye sentre hvor barn og familier får steke bevegelsesrestriksjoner (se Aasgaard og Langford, 2019).

Mangelen på data, kommentarene fra barnekomiteen og andelen barn med urovekkende SDQ-poengsummen trekker Norge ned til 2.

Figur 20b. Barn på Trandum 2013–2016

Kilde: Prop. 126 L (2016–2017) Tabell 7.1 s. 48

21. LHBT-rettigheter

Dashboardpoeng 3/3

Kjønnsroller er institusjonalisert både i den offentlige og den private sfæren. Barn som uttrykker, eller blir oppfattet som å uttrykke, avvik fra en heteronormativ seksualitet eller kjønnsidentitet har en høyere risiko for å bli mobbet (Thorsnes, 2019; Lile, 2019). Det er vanskelig å måle Norges måloppnåelse i beskyttelsen av LHBT-barn fordi det ikke er tilgjengelig data. Derfor har vi valgt en strukturell indikator - juridisk vern av LHBT-rettigheter. Ettersom jussen på dette området kan reflektere holdninger i samfunnet kan bedre juridisk vern være et mål på fremgang.

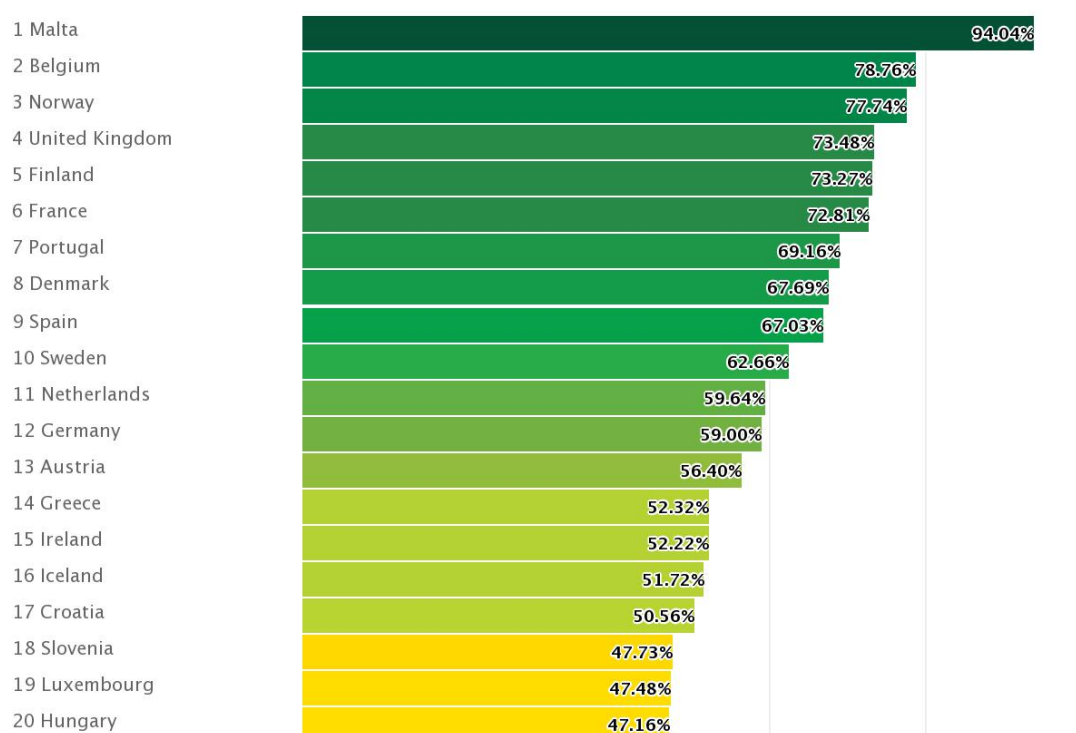
Norge står høyt på International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA)-indeksen, noe som indikerer et godt juridiske vern av LHBT-rettigheter: Se figur 21. Slike tiltak

⁶⁸ Se Innst. 78 L (2011–2012) s. 14; Prop 126 L (2016–2017) s. 48.

⁶⁹ UN Child Rights Experts call for EU-wide ban on child immigration detention, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=22681&LangID=E>

er selvfølgelig ikke umiddelbart korrelert med statens respekt for LHBT-rettigheter eller behandling i samfunnet. Lile (2019) dokumenterer et betydelig nivå av mobbing mot homofile og lesbiske barn. Nylig rykket Norge opp på ulike transkjønn-indeksar etter at en uavhengig juridisk rett til kjønnsidentitet ble etablert. Et nytt strafferettslig diskrimineringsvern er også ute på høring, med frist 1. november.⁷⁰ Sammenligningen med andre OECD-land hvor Norge er topp 3, gir en poengsum på 3 på LHBT-rettigheter i loven.

Figur 21. LHBT-rettigheter i loven

Kilde: ILGA 2018

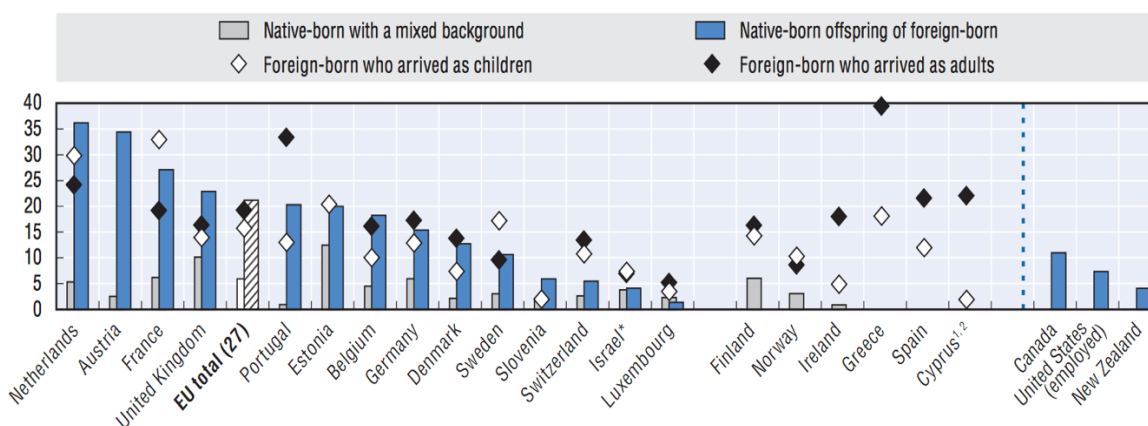
22. Toleranse og diskriminering

Dashbordpoeng: 2/3

Det er også viktig at indikatorer reflekterer stemmen til de som kan bli utsatt for diskriminering, selv om det kan være en subjektiv opplevelse. OECD måler hvordan barn og unge voksne med en annen nasjonalitet eller minoritetsbakgrunn selv opplever diskriminering. Som man kan se i figur 22 rapportere cirka 10 prosent av norske barn og unge voksne at de har opplevd diskriminering i perioden 2002 til 2012. Det er lavere enn EU-gjennomsnittet og i andre nordiske land, men for barn er det høyere enn i Irland. Rangeringen her kombinert med øvrige mål på diskriminering i Norge (se Aasgaard og Langford, 2019; Midtbøen og Rogstad, 2012) gir Norge en poengsum på 2.

⁷⁰ Se <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---utredning-om-det-strafferettslige-diskrimineringsvernet/id2606774/>

Figure 22. Andel 15–34 åringer som sier at de har opplevd diskriminering i 2002–2012

Kilde: OECD (2015: 273)

(H) Deltakelse

Barns rett til å bli hørt er en av de grunnleggende rettighetene i BK. Artikkel 12 i konvensjonen spesifiserer at stater skal la barn som har et synspunkt få komme med sitt bidrag, og at dette bidraget skal ilegges vekt avhengig av barnets alder og modenhet. Retten til å bli hørt er særlig sterk i saker som gjelder barnet. Sammen med ytrings- (artikkel 13), tanke- (artikkel 14) og organisasjonsfrihet (artikkel 15) kan man snakke om deltakelse. Her er deltakelse målt ved stemmerett, samfunnsengasjement og deltakelse på skolen.

23. Stemmerett

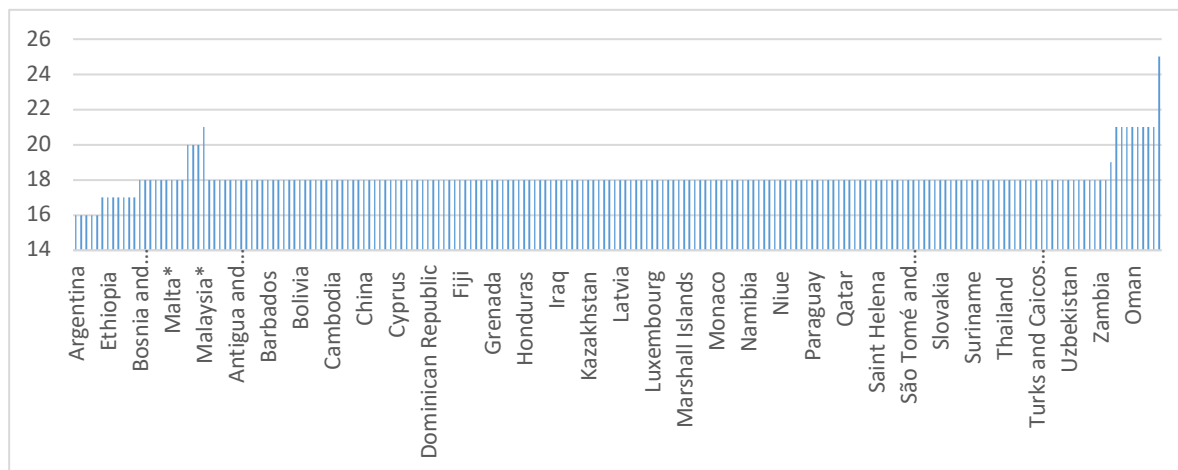
Dashbordpoeng: 2.5/3

BK artikkel 1 definerer barn som 'alle under 18 år ... dersom ikke en tidligere alder er lovfestet av staten'. Som sådan bør de som er under 18 år fortsatt betraktes som barn etter loven, med mindre spesielle forhold i landet tilsier noe annet. Denne karakteriseringen av de som er under 18 år som barn, reflekteres godt i stemmerettslig alder rundt om i verden. Samtidig understreker artikkel 12 at 'partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter...'. Fra et barnerettighetsperspektiv kan manglende vilje til å gi stemmerett til barn være problematisk, da barn skal ha rett til å bli hørt ut fra modenhet. Begrensning av stemmerett basert på alder kan reflektere en stereotypisk forståelse av modenhet. BK kan være et grunnlag for å argumentere for at en stemmerettsalder under 18 år kan være passende, særlig fordi demokrati er sentralt i skolesystemet i mange land. Barn kan også ha straffeansvar i en mye yngre alder. Lest sammen med artikkel 13 om ytringsfrihet kan man uten tvil finne et grunnlag for å argumentere for en lavere alder for stemmerett.

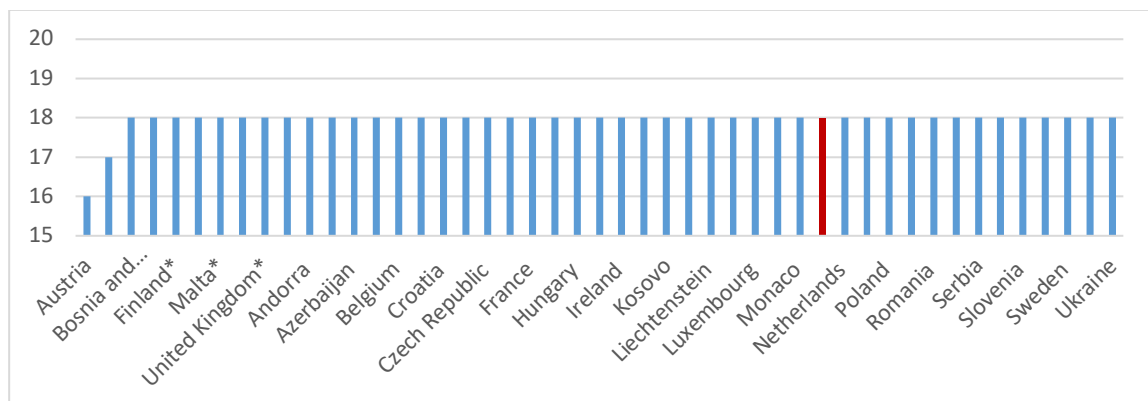
Vi har kodet variasjon i alder for stemmerett i alle stater i verden med formelle valg. De fleste stater, inkludert Norge, gir stemmerett fra 18 år: Se figur 23.1/23.2. Et lite antall stater skiller stemmerett i lokale valg og nasjonale valg. Noen land har utvidet stemmerettighet for barn som

oppfyller bestemte kriterier på en lite overbevisende måte; barn som er gift eller medlemmer av væpnede styrker. Disse har lov til å stemme i en yngre alder.

Figur 23.1 Alder, stemmerett globalt

Figur 23.2 Alder stemmerett Europa

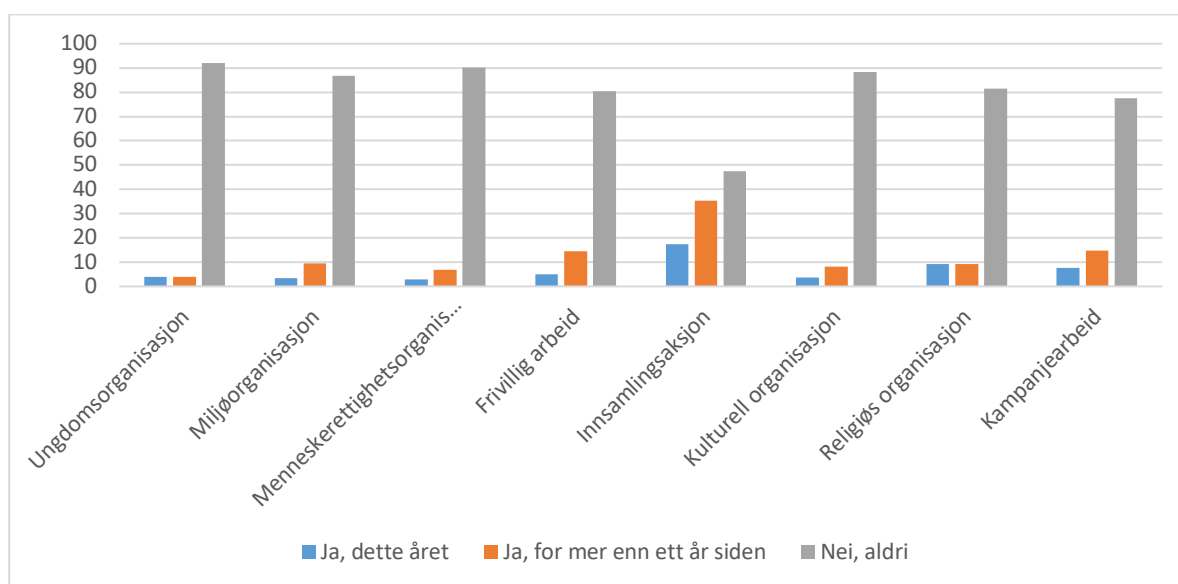

*Stjerne indikerer lavere alder for stemmerett i lokalvalg.

I Norge har det vært en prøveordning med lavere alder for stemmerett ved lokale valg i 20 kommuner fra forskjellige fylker. I det siste forslaget fra regjeringen til Stortinget ble det foreslått å ikke gå videre med å utvide stemmerettsalderen til også å inkludere 16-åringer. Forslaget ble vedtatt. Barneombudet har kritisert beslutningen (Barneombudet 2017) ettersom evalueringen av ordningen viste til positive resultater. Barneombudet baserer seg blant annet på denne evalueringen i sin kritikk, da evalueringen viste til positive resultater. På tross av Norges plassering på lik linje med nesten alle OECD-land, trekkes poengsummen ned til 2,5 etter at prøveordningen med stemmerett for 16-åringer ble valgt vekk på tross av positive resultater i evalueringen..

Selv om stemmerett er den enkleste måten å måle barns deltakelse i samfunnet, finnes det andre måter for barn og ungdommer å engasjere seg i samfunnet. Utover retten til å bli hørt, artikkel 12 i BK, favner samfunnsengasjement også andre rettigheter, slik som ytringsfrihet⁷¹, foreningsfrihet og frihet til fredelig forsamling.⁷² Figur 23.3 nedenfor viser for eksempel hvordan norsk ungdom, i 8. klasse, deltar i ulike samfunnsorganisasjoner. Det er ikke overraskende at den vanligste deltakelsen er å samle inn penger. Nesten 40 prosent av åttendeklassingene deltok i innsamlingsaksjoner i 2009. Det er viktig å merke seg de to nasjonale innsamlingsaksjonene som kan påvirke resultatet: Operasjon Dagsverk (OD) og TV-aksjonen. Deltakelse utover å samle inn penger er ganske lavt.

Figur 23.3 Deltakelse i samfunnsorganisasjon for norsk ungdom (8. klasse)

Kilde: ICCS 2009.

24. Deltakelse på skolen

Dashbordpoeng: 2.5/3

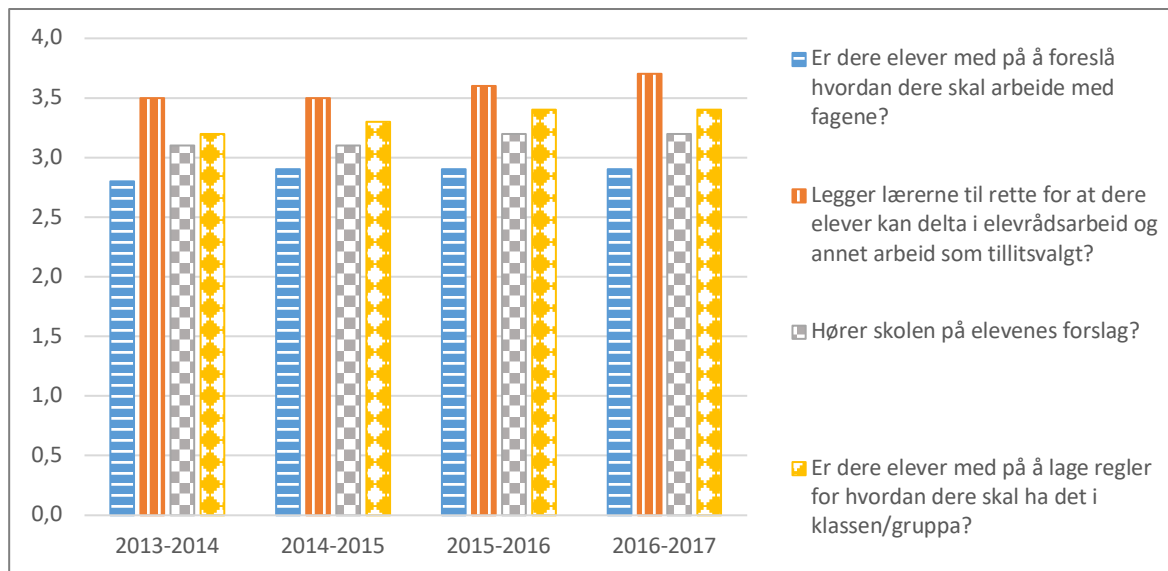
I Elevundersøkelsen er en av kategoriene deltakelse og retten til å bli hørt på skolen. Elevene blir spurt om de får være med å bestemme hvordan klassen skal jobbe med de ulike fagene, om det er enkelt for dem å delta i studentdemokratiet (i elevrådet eller som tillitsvalgt), om skolen lytter til deres forslag og om de har noe innflytelse på hvordan klassemiljøet skal være. Figur 25.1/25.2 nedenfor viser fordelingen av svar fra elever i 7. klasse og 10. klasse. Svarene er skalert fra 1 til 5, der 5 er best (dvs. i veldig stor grad, i stor grad, verken/eller, i mindre grad, ikke i det hele tatt) (Utdanningsdirektoratet, 2018). Som vi kan se av figurene er elevenes opplevelser relativt stabile på trinnene, med en svak positiv økning i grad og tilfredshet fra 2013–2014 til 2016–2017. Samtidig er det ca. 0,5 poeng forskjell mellom 7. og 10. Klasse, der elevene i 7. klasse svarer at de

⁷¹ CRC art. 13.

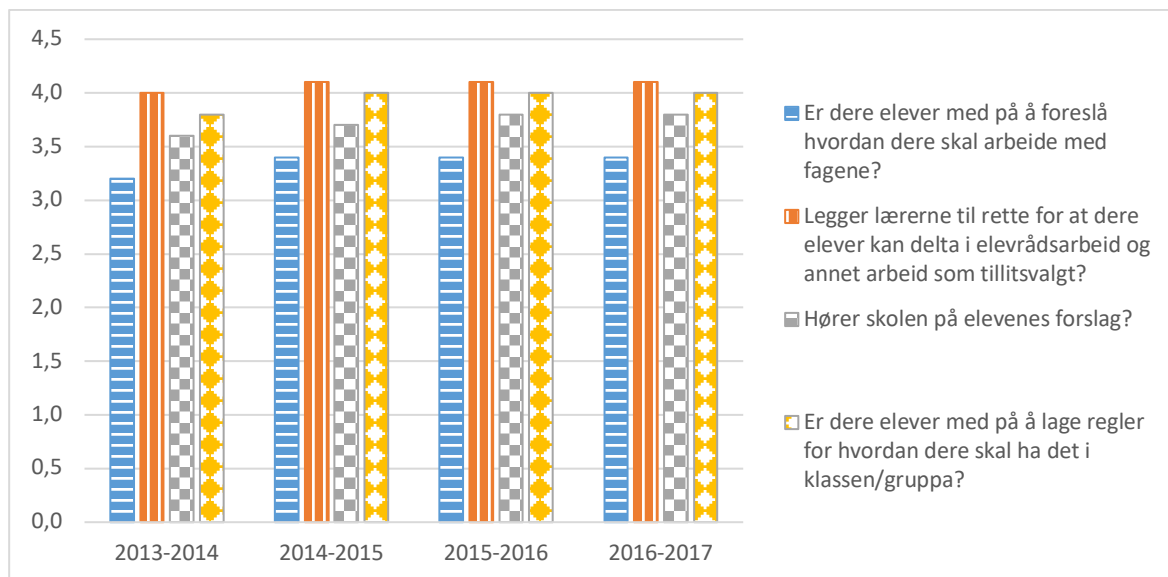
⁷² CRC art. 15.

får delta i større grad enn elevene i 10. klasse. Dataene sier ikke noe om dette reflekterer ulike forventninger, eller faktisk deltakelse, men de forstås som sammenlignbare basert på spørsmålsformulering.

Figur 24.1: 10. klasse

Figur 24.2: 7. klasse

Sammenlignet med andre områder i Elevundersøkelsen er tallene for deltakelse bemerkelsesverdig lave (Utdanningsdirektoratet 2017). Kun vurdering for læring ligger på samme nivå, med en samlet poengsum på like over 3. Svarene på alle indikatorene er ganske

konsekvente og viser at elever er mindre fornøyd med deltakelse i 10. klasse enn i 7. klasse. Det er usikkert om dette betyr at de får delta mindre, men det kan tyde på rom for forbedring med hensyn til skoledemokrati og deltakelse.

Elevundersøkelsen tyder på at elever i mindre grad føler at de kan medvirke i sin egen skolehverdag og at de blir hørt, enn andre spørsmål knyttet til skolegangen. Gapet mellom deltakelse og de øvrige områdene i Elevundersøkelsen er også relativt stort. Derfor gis det en noe redusert poengsum på 2.5 for deltakelse på skolen.

(I) Ansvarlighet

Et nøkkelaspekt ved menneskerettighetene er tilgang til rettsmidler og system for ansvarliggjøring. Det er staten som har det overordnede ansvaret for implementeringen av BK og beskyttelsen av barn i Norge. Som spesifisert i BK artikkel 4 innebærer dette å sørge for at lover og rettslig oppfølging tar hensyn til og beskytter barn. Målet på statens ansvar tar for seg de juridiske rammene for tilgang til rettsmidler i Norge. Tilgang til rettsmidler er en sentral rettighet for å sikre en effektiv beskyttelse av menneskerettighetene. Fra et barnerettighetsperspektiv er det et viktig element i retten til å bli hørt og barnets beste, som er beskyttet i artikkel 3, 12 og 37 i BK. I vurderingen av tilgangen til rettsmidler vektlegges blant annet barns rettslige status, rett til å føre saken, rett til å bli hørt, juridisk bistand og andres rett til å gripe inn på vegne av barn.

25. Tilgang til rettsmidler og klagemekanismer

Dashbordpoeng: 2.5/3

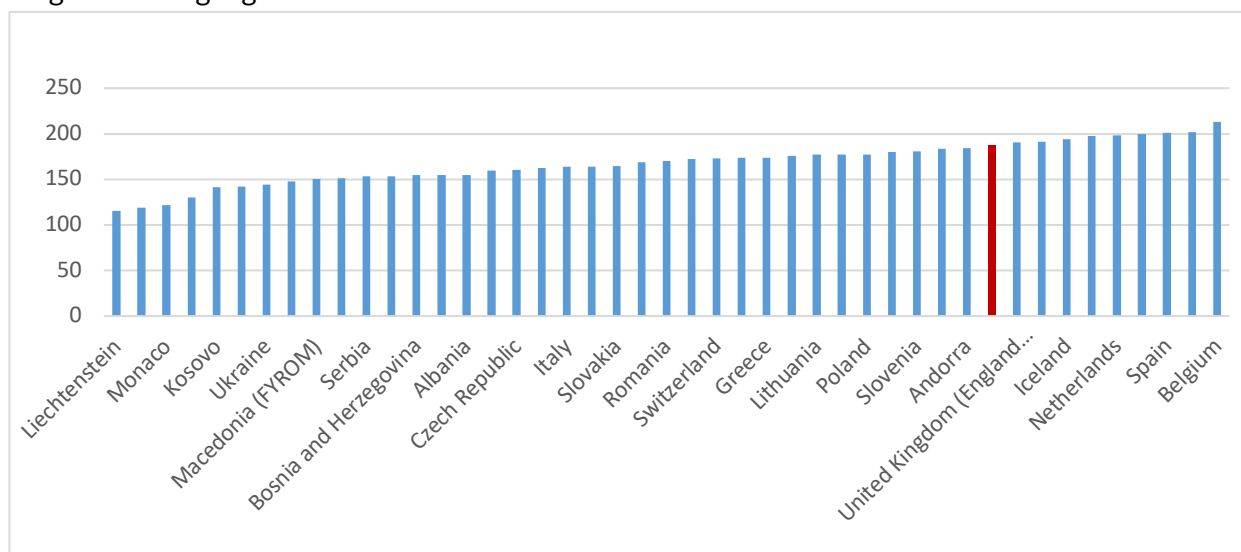
Et viktig aspekt ved menneskerettighetene er tilgang til rettsmidler og et statlig system for ansvarlighet overfor barn. Som nevnt har Norge inkorporert BK i nasjonal lov og ble det første landet i verden til å etablere et barneombud i 1981. Imidlertid er inkorporering eller eksistensen av en ombudsperson ikke tilstrekkelige indikatorer for å måle en stats ansvarlighet overfor barn. Maktbalansen mellom institusjoner i de ulike landene gjør det vanskelig å fastslå at det er bedre å ha et spesifikt barneombud, enn en enhetlig institusjon for menneskerettighetsspørsmål. For å kunne gi et svar på fordelene med å ha et barneombud trengs det en egen studie som kan rangere institusjoners makt basert på formelle muligheter til å beskytte barns rettigheter, inkludert barneombud og avdelinger som arbeider med barns rettigheter i nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner eller gjennom ombud.

Child Rights International Network (CRIN) samler informasjon om barns tilgang til rettsmidler globalt og publiserer landsspesifikke og sammenlignbare rapporter. Kombinasjonen av en global rangering og landrapporter gir mulighet for bilaterale sammenligninger samt innsikt i mulige svakheter. Rangeringen inkluderer den juridiske statusen til BK, barnets juridiske status, tilgang til domstoler for barn og praktiske barrierer for tilgang til rettsmidler.

Figur 25.1/25.2 viser hvordan landene i OECD rangeres etter tilgang til rettsmidler. Jo høyere kolonne, desto større er tilgangen. Norge kommer inn som nummer ti, bak land som Latvia,

Finland og Portugal. At Norge kommer på tiende plass, viser at barn i andre land har bedre tilgang til rettsmidler enn norske barn. Denne rangeringen dekker ikke det faktum at Norge ennå ikke har ratifisert den tredje valgfrie protokollen til BK om mulighet til å komme med individuelle klager, men rangeringen viser at det finnes andre barrierer for barn i Norge – spesielt praktiske. I rapporten utformet av White & Case LLP for CRIN trekkes det særlig frem at det er vanskelig for barn å få tilgang til rettsmidler uten en verge, og at det er vanskelig å omgjøre avgjørelser om velferd, immigrasjon, skole, eller domsavgjørelser.⁷³ Figur 25.2 viser detaljert resultat for hver indikator.

Figur 25.1 Tilgang til rettsmidler

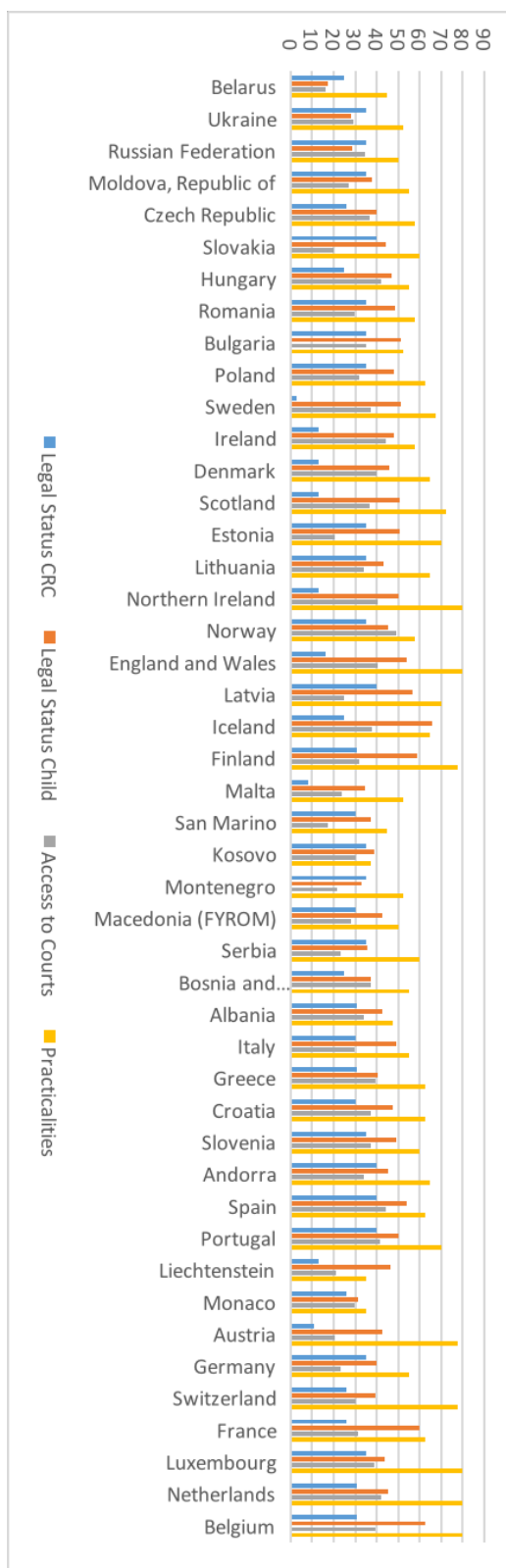

Kilde: CRIN, 2017

Når det gjelder tilgang til rettsmidler gjenstår det flere utfordringer i Norge. Ut over ratifisering av den tredje valgfrie protokollen til BK om tilgang til individuelle klager, er det fremdeles en del barrierer for barn som trenger mulighet for å klage, eller som trenger å føre en sak. Selv om Norge gjør det relativt bra sammenlignet med andre OECD-land i CRIN, trekker den tredje valgfrie protokollen og de praktiske utfordringene med tilgang til rettsmidler ned til 2.

⁷³ https://www.crin.org/sites/default/files/norway_access_to_justice.pdf

Figur 25.2 Tilgang til rettsmidler

6 Dashbord-oppsummering

I figur 26 har vi forsøkt å oppsummere resultatene ovenfor. Ved bruk av trafikklys-farging og koding har vi i tredje kolonne angitt om Norge har det bra (grønt, 3), dårlig (rødt, 1) eller et sted imellom (gul, 2), med halvpoeng 1,5 (oransje) og 2,5 (lysegrønn).⁷⁴ Denne overordnede vurderingen er basert på 1) sammenligning med OECD-land og 2) regionale eller demografiske forskjeller innad i Norge, samt vurderinger opp mot barnekonvensjonen.

⁷⁴ Mørkegrønn er toppscore med 3, lysegrønn er 2,5, med noen mangler, oransje er 2, med mangler, rosa er 1,5 med ganske store mangler og rød er 1, med store mangler.

Figur 27. Dashbord over utvalgte indikatorer

● = 1 ● = 1.5 ● = 2 ● = 2.5 ● = 3

Rettighet/Område	Indikator	Skår	Trend	Total
A. Liv/Overordnet	1. Tilfredshet	●		2,5
	2. Trivsel/Velferd	●	↑	3
B. Levekår	3. Fattigdom – Relativ/Absolutt	●	↓	2,5
C. Utdanning	4. Tilgang – Foreldres utdanning	●	↑	2,5
	5. Ulikhet i resultat	●		2
	6. Tilgang utviklingshemning	●		2
	7. Frafall	●		2
	8. Tidlig barndom	●	↑	2,5
D. Helse/Sikkerhet	9. Selvmord	●	↑	2
	10. Helsesøster	●		2,5
	11. Overvekt	●	↓	2
	12. Psykisk helse	●		2
E. Beskyttelse	13. Barnevern	●		2
	14. Drap	●	↑	3
	15. Mobbing	●	↑	2
	16. Nettmobbing	●	↓	2,5
	17. Uønsket seksuell oppmerksomhet	●	↑	1,5
F. Frihet	18. Barn i fengsel	●		3
	19. Barn i varetekt	●		2
G. Diskriminering	20. Asylbarn	●		2
	21. LHBT-rettigheter	●		3
	22. Toleranse og diskriminering	●		2
H. Deltakelse	23. Stemmerett	●	↓	2,5
	24. Deltakelse på skolen	●	↓	2,5
I. Ansvarlighet	25. Tilgang	●		2,5

Ved å se på denne tabellen kan vi identifisere områder hvor Norge gjør det bra, særlig på sosiale indikatorer som generell trivsel, helse, utdanning og bruk av fengsel for barn i konflikt med loven. Imidlertid synker resultatene når vi ser på regionale forskjeller eller utsatte grupper (for eksempel funksjonshemming eller etnisitet). Noen av trendene er negative (for eksempel inntektsfattigdom), mens andre beveger seg i en positiv retning (for eksempel tenåringsdrap). Når det gjelder sivile og politiske indikatorer, ser vi et mer blandet bilde. Vi har gitt områder som beskyttelse (for eksempel verbal/fysisk mobbing og nettmobbing) en lavere poengsum, mens politiske rettigheter og ansvarlighet er vurdert som litt over gjennomsnittet. Mens man kan argumentere for, og diskutere, hver vurdering, peker dashboardet på de særlige utfordringer for Norge knyttet til velferdssystemet, beskyttelse fra tredjeparter, diskriminering.

7 Nødvendige nye indikatorer

Gjennomgangen av eksisterende indikatorer og forsøk på å finne gode mål på implementering av barns rettigheter tydeliggjør behovet for nye mål. En del behov som ble tydelige under arbeidet med prosjektet, trekkes frem under. Listen er ikke uttømmende. Med tanke på videre arbeid bør en fokusere på kjerneindikatorer, eller gå systematisk gjennom rettighet etter rettighet, for å utarbeide et omfattende indikatorsett. Under trekker vi frem noen områder som trenger oppmerksomhet.

7.1 Sivile rettigheter

Selv om det finnes grunnleggende data om fengsling av barn og lengde på opphold i varetekt, er det flere problemstillinger knyttet til barn i fengsel som bør granskes nærmere for å sikre at Norge overholder BK. I Langford et al., 2018, trekker Gröning og Sætre frem spesifikke utfordringer. I deres analyse av barn i fengsel finner de mangler på mål av behandling av barn som holdes i varetekt, eller i arrest. Behovet for mål på oppfølging og tilsyn med barn mens de er i fengsel trekkes frem, særlig for å sikre tilstrekkelig oppfølging i alle distrikter. Videre er det et behov for gode, tilgjengelige data om antall barn i varetekt og alternativ til fengsling, samt hvor lenge de sitter fengslet. Bruk av makt mot barn i offentlige (og private) institusjoner er nært knyttet til fengsling av barn. Anvendt makt eller tvang skal etter loven loggføres, og oversiktsdata over bruk av makt bør gjøres tilgjengelig.

Raseprofilering har vært en konstant bekymring for barnekomiteen og Europakommisjonen mot rasisme og intoleranse. I USA og Europa har profilering vært gjenstand for omfattende forskning og statistisk utvikling. I Norge er situasjonen en annen (Se Aasgaard og Langford 2019). Emnet har i stor grad bare blitt behandlet av mediene etter spesifikke, påståtte hendelser, for eksempel i desember 2017 innrømmet SSB at de ikke kunne estimere antall arrestasjoner og påtaler som ble påvirket av raseprofilering (Andersen, Holtmark og Mohn 2017: 23). Det er således stor mangel på både kvantitativ og kvalitativ forskning om rasemessig eller etnisk profilering, både når det gjelder voksne og barn.

7.2 Retten til å bli hørt og retten til deltakelse

En kjernerettighet i BK er retten til å bli hørt og delta. Det er også en rettighet som kan være særlig utfordrende å måle. Det er mulig å telle om barn får delta i saker som gjelder dem selv, men det er vanskeligere å telle hvorvidt de blir hørt. Det bør etableres konkrete mål som kan operasjonaliseres på barns deltakelse enn det vi har i dag, både i offentligheten, i politikken, i utdanning, i familien og i konflikter. Eksempelvis fanges en del av retten til å bli hørt og deltakelse i utdanning opp i Elevundersøkelsen med spørsmål om innflytelse på skolehverdagen. Når det gjelder offentligheten og politikken, er det rom for deltakelse gjennom for eksempel ungdomsråd. Data om ungdomsråd og deres påvirkning er mangelfull, med få tilgjengelige data om hvorvidt ungdom er aktive og hvilke saksområder de jobber med. Til slutt bør alle rettsavgjørelser gjøres tilgjengelige, for å tilrettelegge for forskning på barns rett til å bli hørt og barns rett til medvirkning.

7.3 Tilgang til tjenester

Som nevnt i diskusjonen om indikatorer over er det gjort én nyere studie på tilgang til skole for barn med nedsatt funksjonsevne. Denne viste at skolen har til dels store utfordringer med å tilrettelegge for barn med nedsatt funksjonsevne. For å sikre at arbeidet med tilgang går fremover, bør det legges til rette for systematiske undersøkelser av forholdene. Tilgang til skole er ikke den eneste utfordringen for særlig utsatte grupper. I møte med velferdssystemet er det betydelige forskjeller i bruk av tjenester som er tilrettelagt for familier. Tjenester som er opprettet for å bistå familier i vanskelige situasjoner, men som i praksis har vist seg å være vanskelige å forstå, eller få har tilgang til. Kommunene bør ha oversikt over barn eller familier med særlige behov. Disse tallene kan kobles opp mot tall på bruk av offentlige tjenester for å se etter avvik og avdekke behov. En annen mulig indikator bør fange opp hvor lang tid det går mellom fremsatt søknad om tjenester og til man får svar.

7.4 Diskriminering

Noen grupper er særlig utsatt for diskriminering eller forskjellsbehandling, deriblant mindreårige asylsøkere i alderen 15–18 år. Utover den formelle diskrimineringen med tanke til tilgang til barneverntjenester⁷⁵ er det en rekke utfordringer for omsorgstilbudet. Gode, tilgjengelige mål på lengde på opphold i asylmottak, tilgang til utdanning under opphold, samt gjennomførte alderstester er viktig for å forstå hvordan deres rettigheter blir beskyttet. Andre grupper som er særlig utsatt for diskriminering er barn som ikke passer inn i den tradisjonelle forståelsen av kjønn og seksualitet.

⁷⁵ Barneverntjenesten har ikke ansvar for mindreårige asylsøkere over 15 år.

7.5 Menneskerettighetsutdanning

Det er få tilgjengelige data om menneskerettighetsutdanning i Norge. Det er viktig at barn lærer hvilke rettigheter de har. Uten kunnskap om rettigheter er det vanskeligere å gi beskjed om utfordringer. Mulige måter å måle menneskerettighetsutdanning er gjennom pensum og kunnskapsmål for grunnskolen, videregående skole og lærerutdanningene. Et enkelt søk i Utdanningsdirektoratets portal viser svært få fag og kunnskapsmål om barnrettigheter. En operasjonalisering av krav sammensatt med spørsmål om kjennskap til BK og beskyttelse i nasjonale prøver (eller lignende) kan gi et innblikk på feltet, men også som Lile (2018) argumenterer, si noe om nivået av toleransen blant barn.

8 Konklusjon

Når man ser på ulike globale indekser, ser det ut til at Norge gjør det bra med hensyn til gjennomføring av barnrettigheter. Som vist i indikatorpanelet gjenstår det flere utfordringer for å sikre bedre beskyttelse. Mens norske barn har en forholdsvis høy livskvalitet og trivsel, er selvmordsraten fortsatt høy, og fattigdomsraten øker. På samme måte, til tross for vellykket arbeid for å redusere ulikheter i tidlig barndom gjennom deltakelse i barnehage, har barn fra utsatte grupper ulike resultat enn sine jevnaldrende. Videre unnlater skolene å tilpasse seg for å sikre et inkluderende miljø, blant annet med tanke på tilgang for barn med nedsatt funksjonsevne. Når det gjelder deltakelse, er det fortsatt flere hindringer i veien for barns rett til å bli hørt og delta.

En utfordring med måling er å forstå variasjonen og eksistensen – eller etableringen – av gode indikatorer som fanger opp det man vil måle. Med hensyn til implementeringen av BK er det mange aspekter som bør diskuteres. Gjennom vår analyse har vi identifisert flere indikatorer som vi skulle ønske var tilgjengelige. Flere omhandler innflytelsesstrukturer, slik som retten til å bli hørt i forvaltningssaker som omhandler dem, i offentligheten, i politikk, i utdanning, i familien og i tvister, i tillegg til deltakelse i ungdomsråd, menneskerettighetsutdanning og læreplan, samt bruk av makt mot barn i institusjoner. For enkelte av disse indikatorene finnes det noe data som man kan bygge på. Men, de eksisterende dataene er i stor grad utilstrekkelige, både med tanke på implementering av BK og fordi indikatorene ikke er oppdatert til å gjenspeile den nåværende situasjonen. Derfor bør videreutvikling av indikatorer settes på dagsordenen. Dette vil legge til rette for en kritisk oversikt over sikring av barns rettigheter i Norge.

9 Kilder

- Aasgaard, I. & Langford, M. 2019. 'Policing' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red.) Children's Rights in Norway. An *Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, S. Holtsmark, B. & Mohn, B. Kriminalitet blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre: En analyse av registerdata for perioden 1992–2015. Oslo: SSB.
- Andreasson, U. 2018. 'In the Shadow of Happiness' for Nordisk Ministerråd. Analyse No. 01/2018. Tilgjengelig på: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1236906/FULLTEXT02.pdf> (sist besøkt 11.9.2018).
- Bakken, A. 2017. 'Ungdata 2017: Nasjonale resultater' tilgjengelig på: <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Ungdata-2017> (sist besøkt 11.9.2018).
- Baltag, V. Pachyna and J. Hall. 2015. Global Overview of School Health Services: Data from 102 Countries. *Health Behavior & Policy Review*. 2(4):268-283
- Bakketeig, E. & Skilbrei, M. 2019. 'Child Sexual Abuse' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red.) Children's Rights in Norway. An *Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Barneombudet 2018. *Kun 40 % av barn og unge kan «stikke innom» hos helsesøster*. Tilgjengelig på: <http://barneombudet.no/2018/04/27/40-barn-unge-stikke-innom-hos-helsesoster/> (sist besøkt 2.5.2018).
- Barneombudet 2017. *Innspill om stemmerett for 16-åringer*. Tilgjengelig på: <http://barneombudet.no/for-voksne/generelle-uttalelser/2017-2/innspill-stemmerett-16-aringer/> (sist besøkt 29.6.2018).
- Barsh, R. L. 1993. Measuring Human Rights: Problems of Methodology and Purpose. *Human Rights Quarterly*. 15: 87-121.
- Biehl, A., Hovengen, R., Grøholt, E. K., Hjelmæsæth, J., Strand, B. H., & Meyer, H. E. 2013. 'Adiposity among children in Norway by urbanity and maternal education: a nationally representative study'. *BMC Public Health*, Vol. 13:842.
- Black, R. & White, H. (eds.) 2004. *Targeting Development: Critical Perspectives on the Millennium Development*, London: Routledge.
- Boseley, S. 2018. 'Nordic countries' 'happy' reputation masks sadness of young, says report' I *The Guardian*, 25.8.2018, tilgjengelig på: https://www.theguardian.com/world/2018/aug/25/nordic-countries-happy-reputation-masks-sadness-of-young-says-report?CMP=fb_gu (sist besøkt 11.9.2018).
- Child Helpline International. 2013. *Voices of Children 2012-2013 Data*. Tilgjengelig på: <https://www.childhelplineinternational.org/data-overview/data/voices-children-young-people-2012-2013-data/> (sist besøkt 29.6.2018).
- CRIN. 2017. *Access to justice for children: Data and methodology*. Tilgjengelig på: <https://www.crin.org/en/home/law/access-justice/access-justice-children-data-and-methodology> (sist besøkt 22.9.2017).
- Davis, K., Kingsbury, B. & Merry, S. E. (eds.) 2012. *Governance by Indicators: Global Power through Classification and Rankings*. Oxford: Oxford University Press.
- Drange, N. 2019. 'Child Care, Education, and Equal Opportunity' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red.) Children's Rights in Norway. An *Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.

- Emmanuel, D. 2017. The best and worst countries to be a kid. *CNN*. 16.6.2017.
- Falch-Eriksen, A. & Skivenes, M. 2019. 'Right to Protection' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) *Children's Rights in Norway. An Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Finsveen, J.N. 2015. 'Norge er verdens beste "mamma land"' i *Dagbladet* 5.5.2015. Tilgjengelig på: <https://www.dagbladet.no/nyheter/redd-barna-rangering-norge-er-verdens-beste-mamma-land/60666333> (sist besøkt 11.9.2018).
- Fischer, A. 2013. The Political within the Depoliticised: Poverty Measurement, Implicit Agendas and the MDGs. In: Langford, M., Sumner, A. & Yamin, A. E. (eds.). *The MDGs and Human Rights: Past, Present and Future*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fløtten, T. 2019. 'Poor, but Included?' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) *Children's Rights in Norway. An Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Folkehelseinstituttet. 2014. *Barns Vekst i Norge Rapport 2014*. Oslo: FHI, <https://www.fhi.no/en/studies/child-growth-study/funn/childhood-obesity-unevenly-distribu/>
- Folkehelseinstituttet. 2018a. *Barn og unges helse: oppvekst og levekår*. Tilgjengelig på <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/barn-oppvekst/#100000-barn-i-familier-med-lav-inntekt> (sist besøkt 29.01.2019)
- Folkehelseinstituttet. 2018b. *Barn og unge: Livskvalitet og psykiske lidelser*. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/psykisk-helse-hos-barn-og-unge/> (sist besøkt 29.01.2019)
- Forum for Barnekonvensjon. 2017. *Supplementary report to Norway's fifth and sixth periodic reports to the UN Committee on the Rights of the Child 2017*. Tilgjengelig på: <http://forumforbarnekonvensjonen.no/onewebmedia/Supplerende%20rapport%20engelsk%20endelig.pdf> (sist besøkt 28.6.2018).
- Guttu M., M. Engelke and M. Swanson. 2004. Does the school nurse-to-student ratio make a difference? *J Sch Health*. 74(1):6-9.
- Grønning, L. & Sætre, H.S. 2019. 'Criminal Justice and Detention' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) *Children's Rights in Norway. An Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Haugan, L. og Hartvedt, K. 2016. 'Kartlegging av årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Rapport til Helsedirektoratet'. Tilgjengelig på: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1239/Kartlegging%20av%20%C3%A5rsverk%20i%20helsestasjons-%20og%20skolehelsetjenesten.pdf> (lastet ned 31.1.2018).
- HBSC. 2010. *Health behavior in School-aged Children 2010/2001*. Tilgjengelig på: <http://hbcs-nesstar.nsd.no/webview> (sist besøkt 19.10.2017).
- Kalin, W. 2013. Examination of State Reports. In: Keller, H. & Ulfstein, G. (eds.) *UN Human Rights Treaty Bodies: Law and Legitimacy*. Cambridge. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kids Rights Index 2017. 'The KidsRights Index 2017'. Tilgjengelig på: <https://kidsrightsindex.org/Portals/5/The%20KidsRights%20Index%202017.pdf?ver=2017-05-10-105602-280> (sist besøkt 11.9.2018).
- Kvalø, K. K. 2014. '20 år med merknader fra FNs barnekomité – hva har skjedd?' tilgjengelig fra http://forumforbarnekonvensjonen.no/onewebmedia/Rapport_20_%C3%83%C2%A5r_med_merknader.pdf (sist besøkt 11.03.2019)

- Landman, T. 2004. Measuring Human Rights: Principles, Practice and Policy *Human Rights Quarterly*, 26, 906-31.
- Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red.) 2019. Children's Rights in Norway. An *Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Langford, M., Skivenes, M., Søvig, K. & Kirkebø T.L. 2019 'Introduction: The Implementation Paradox' i Langford, M., Skivenes, M., & Søvig, K. (red) Children's Rights in Norway. An *Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Langford, M. & Kirkebø T.L. 2019 'Children Rights' Indexes: Measuring Norway's Performance' i Langford, M., Skivenes, M., & Søvig, K. (red) Children's Rights in Norway. An *Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Langford 2013. Civil and Political Rights and the Post-2015 Agenda: Once more unto the Breach. In: Langford, M., Sumner, A. & Yamin, A. E. (eds.) *The MDGs and Human Rights: Past, Present and Future*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Langford, M., Dilwyn-Fisher, A., Karlsson Schaffer, J. & Pareus, F. 2017. The View from Elsewhere: Scandinavian Penal Practices and International Critique. In: Smith, P. S. & Ugelvik, T. (eds.) *Scandinavian Penal History, Culture and Prison Practice*. London: Palgrave MacMillan.
- Langford, M. & Fukuda-Parr, S. 2012. The Turn to Metrics. *Nordic Journal of Human Rights*. 30: 222-238.
- Langford, M. & Karlsson Schaffer, J. 2014. The Nordic Human Rights Paradox. *University of Oslo Faculty of Law Research Paper No. 2013-25*.
- Langford, M., Sumner, A. & Yamin, A. E. (eds.) 2013. *The MDGs and Human Rights: Past, Present and Future*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Liden, H. 2019. 'Asylum' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) Children's Rights in Norway. An *Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Likestillings- og diskrimineringsombudet. 2013. *CRPD: Tilgjengelighet til grunnskoler og videregående skoler. Innspill til norske myndigheter*. Tilgjengelig på: http://www.ldo.no/globalassets/brosjyrer-handboker-rapporter/rapporter_analyser/crpd--2013/crpd_rapportskoler_pdf.pdf (sist besøkt 29.6.2018).
- Lile, H. S. 2019. 'Human Rights Education' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) Children's Rights in Norway. An *Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Medietilsynet. 2010. *Vedlegg 1: Tidsserier for barneundersøkelsene 2003–2010*. Tilgjengelig på: <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2010-barn-og-medier---vedlegg-1-tidsserier-barn-og-unge-2003---2010.pdf> (sist besøkt 5.2.2018).
- Medietilsynet. 2017. Barn og medier 2016. Tilgjengelig på: <http://publikasjoner.medietilsynet.no/barnogmedier2016/> <http://publikasjoner.medietilsynet.no/barnogmedier2016/> (sist besøkt 5.2.2018).
- Medietilsynet, 2018. Barn og medier 2018. Tilgjengelig på: <http://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2018-barn-og-medier> (sist besøkt 20.9.2018).
- Merry, S. E. 2006. *Human Rights and Gender Violence Translating International Law into Local Justice*, Chicago, Chicago University Press.
- Mitchell, J.J. & Ryder, A..J. 2013. 'Developing and Using Dashboard Indivators in Student Affairs Assessment' i *New Directions for Student Services*, [Special Issue: Selected Contemporary Assessment Issues](#), Vol. 142, 71-81.

- Mossige, S., & Stefansen K. (eds.) 2016. *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*. Tilgjengelig på: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-unge> (sist besøkt 6.2.2018).
- Mossing, J., Senel, E. & Cosson-Eide, H. 2016. *PISA-undersøkelsen er ensidig*. Tilgjengelig på: <https://www.nrk.no/norge/norske-elever-med-historisk-bra-resultat-pa-pisa-undersokelsen-2015-1.13261907> (sist besøkt 27.3.2017).
- OECD. 2015. *Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling In*. Paris: OECD.
- OECD. 2015. *PISA-database*. Tilgjengelig på: <http://www.oecd.org/pisa/data/2015database/> (sist besøkt 29.6.2018).
- OECD. 2017. *Education at a glance*. Tilgjengelig på: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-en> (sist besøkt 17.10.2017).
- OECD. 2018. *Pisa 2015. Results in Focus*. Tilgjengelig på <http://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf> (sist besøkt 29.01.2019)
- O'Flaherty, M. 2006. The Concluding Observations of United Nations Human Rights Treaty Bodies. *Human Rights Law Review*. 6: 27-52.
- Orkin, M., Naval, C., Suesser, J. R. & Miguel, R. S. D. 2011. 'Towards the Democratic Monitoring of Governance: the Metagora Experience' i UNDP (ed.) *Making the State Responsive: Experience with Democratic Governance Assessments*. New York: UNDP.
- Pogge, T. 2010. Millions Killed by Clever Dilution of Our Promise. *CROP Poverty Brief*. August.
- Porter, T. 1995. *Trust in Numbers: The Pursuit of Objectivity in Science and Public Life*, Princeton, Princeton University Press.
- Randolph, S., Prairie M., & Stewart, J. 2009. *Economic Rights in the Land of Plenty: Monitoring State Fulfillment of Economic and Social Rights Obligations in the US*. Tilgjengelig på: <http://www.serfindex.org/>
- Rosga, A. & Satterwaithe, M. 2009. The Trust in Indicators: Measuring Human Rights. *Berkeley Journal of International Law*. 27: 253-315.
- Skjørten, K. & Sandberg, K. 2019. 'Children's Participation in Family Law Proceedings' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) *Children's Rights in Norway. An Implementation Paradox?*Oslo: Universitetsforlaget.
- Sjøberg, S. 2014. PISA-Syndromet. Hvordan norsk skolepolitikk blir styrt av OECD' i *Nytt Norsk Tidsskrift*. 31(1).
- SSB. 2018a. *Statistikkbankens kildetabell 08484*. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda> (sist besøkt 6.2.2018).
- SSB. 2018b. *Tabell 09262: Gjennomføring i videregående opplæring, etter foreldrenes utdanningsnivå og fullføringsgrad (F) 1994-1999 - 2011-2016*.
- Strunk, J. 2008. The Effect of School-Based Health Clinics on Teenage Pregnancy and Parenting Outcomes: An Integrated Literature Review. *Journal of School Nursing*. 24(1): 13-20.
- Sørensen, M.W.J. 2018. 'Norge – best også på sikkerhet for barn i trafikken' i *Samferdsel* 26.2.2018. Tilgjengelig på: <https://samferdsel.toi.no/forskning/norge-best-ogsa-pa-sikkerhet-for-barn-i-trafikken-article33851-2205.html> (sist besøkt 11.9.2018).

- Søvig, K. 2019. 'Incorporating the Convention in Norwegian Law' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) *Children's Rights in Norway. An Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Thorsen, S., & Hemdal, O.K. (eds). 2014. *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Tilgjengelig på: https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf (sist besøkt 6.2.2018).
- Thorsnes, I. E. 2019. 'Sexual Orientation, Gender Identity and Sex Development' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) *Children's Rights in Norway. An Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Tollefsen, K.B. 2018 'Ny rapport: Norge er verdens beste land for barn.' Tilgjengelig på: <https://www.p4.no/nyheter/ny-rapport-norge-er-verdens-beste-land-for-barn/artikkel/700802/> (sist besøkt 11.9.2018).
- Tøssebro, J. & Wendelborg, C. 2019. 'Disability' i Langford, M., Skivenes, M. & Søvig, K. (red) *Children's Rights in Norway. An Implementation Paradox?* Oslo: Universitetsforlaget.
- UN Treaty Body Database. Tilgjengelig på: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&TreatyID=10&TreatyID=11&DocTypeID=29&DocTypeCategoryID=4 (sist besøkt 11.9.2018).
- UNICEF 2018. 'Det er godt å være barn i Norge.' Tilgjengelig på: <https://www.unicef.no/nyheter/702/det-er-godt-vaere-barn-i-norge> (sist besøkt 11.9.2018).
- Utdanningsdirektorat. 2016. *Analyse av nasjonale prøver I lesing, regning og engelsk på 8. og 9. trinn 2016*. Tilgjengelig på: https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/statistikk/nasjonale-prover/analyse-np-ungdomstrinnet_2016.pdf
- Utdanningsdirektorat. 2017. *Elevundersøkelsen*. Tilgjengelig på: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/elevundersokelsen/> (sist besøkt 2.6.2018).
- Utdanningsdirektorat. 2018, Indikatorveiledning. Tilgjengelig på: <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsmiljoe/elevundersokelsen/nasjonal?enhetsid=00&vurderingsomrade=6&underomrade=48&skoletype=0&skoletypemenuid=0&sammenstilling=1> (sist besøkt 6.2.2018).
- Wendelborg, C. 2018. *Mobbing og arbeidsro i skolen. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2017/2018*. Tilgjengelig på: https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2018/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen-2017_18.pdf (sist besøkt 29.6.2018).
- Wendelborg, C. 2019. *Mobbing og arbeidsro i skolen. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2018/19*. Tilgjengelig på: https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2019/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen-elevundersokelsen-2018_19.pdf (sist besøkt 30.01.2019).
- Wilde, A. & Nahem, J. 2011. UNDP and Democratic Governance Assessments. In UNDP (ed.) *Making the State Responsive: Experience with Democratic Governance Assessments*. New York: UNDP.
- Yamin, A. E. & Falb, K. 2012. Counting What We Know; Knowing What to Count: Sexual and Reproductive Rights, Maternal Health, and the Millennium Development Goals. *Nordic Journal of Human Rights*, 30.

Øverlien, C. Hafstad, G.S., Myhre, M. og Skjørten, K. 2018. Barns beste – Norge mot verden? *Dagbladet*, 16.8.2018.

Vedlegg

Correlation between mean schooling of parents and child performance in science, reading, and math

		MeanSchooling	MeanScience	MeanReading	MeanMath
Mean	Pearson Correlation	1	,481**	,501**	,571**
Schooling	Sig. (2-tailed)		,003	,002	,000
	N	36	36	36	36

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Relationship between higher education of parents and the children's performance on PISA for Norwegian Students

Mode	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error
1	,173 ^a	,030	,030	77,40812

a. Predictors: (Constant), Highest Education of parents (ISCED)

Mode	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error
1	,150 ^a	,022	,022	91,39872

a. Predictors: (Constant), Highest Education of parents (ISCED)

Mode	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error
1	,143 ^a	,020	,020	90,89151

a. Predictors: (Constant), Highest Education of parents (ISCED)

Effect of the mean schooling of parents on mean performance across OECD countries

Mode	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error
1	,571 ^a	,326	,306	23,19816

a. Predictors: (Constant), MeanSchooling

Science Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,481 ^a	,231	,209	24,28035

a. Predictors: (Constant), MeanSchooling

Reading Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,501 ^a	,251	,229	21,09529

a. Predictors: (Constant), MeanSchooling

Correlation between mean schooling of parents and child performance in science, reading, and math

Correlations

		MeanSchooling	MeanScience	MeanReading	MeanMath
Mean Schooling	Pearson Correlation	1	,481**	,501**	,571**
	Sig. (2-tailed)		,003	,002	,000
	N	36	36	36	36

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Denne rapporten bygger på vårt kapittel «Children Rights Indexes: Measuring Norway's Performance» i bokprosjektet «Child Rights in Norway: An Implementation Paradox?», redigert av Malcolm Langford, Marit Skivenes og Karl Harald Søvig. En særlig takk rettes til Universitetsforlaget, fagfeller, ansatte i Redd Barna som har kommentert rapporten og forfatterne av kapitlene i boken. Vi vil også takke Redd Barna for finansiell støtte. Til slutt vil vi takke Centre on Law and Social Transformations (UiB og CMI) og UiO: Norden-prosjektet Nordic Branding: The Politics of Exceptionalism for administrativ og økonomisk støtte.

Chr. Michelsen Institute (CMI) is an independent, non-profit research institution and a major international centre in policy-oriented and applied development research. Focus is on development and human rights issues and on international conditions that affect such issues. The geographical focus is Sub-Saharan Africa, Southern and Central Asia, the Middle East and Latin America.

CMI combines applied and theoretical research. CMI research intends to assist policy formulation, improve the basis for decision-making and promote public debate on international development issues.

Finn oss her

Kontakt oss

Tel: 47 93 80 00
Tel: +47 55 70 55 65 (fra utlandet)

cmi@cmi.no
www.cmi.no

P.O. Box 6033,
N-5892 Bergen, Norway
Jekteviksbakken 31, Bergen

CMI CHR.
MICHELSEN
INSTITUTE